

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKE BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

STALKING Z POHLEDU TRESTNÍHO PRÁVA

Autor práce: Dominika Adamová

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2020

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Dominika Prantlová

PROVDANA' ADAMOVA'

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Prezenční

Místo studia: České Budějovice

Název bakalářské práce: Stalking z pohledu trestního práva

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: *Stalking as a crime*

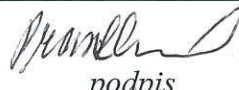
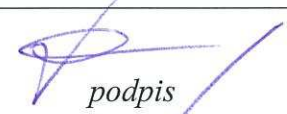
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, titul): JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

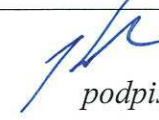
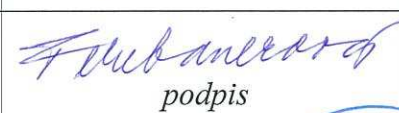

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): duben 2019

Cíl bakalářské práce:

Cílem práce je výstup v podobě jednoznačného stanovení podmínek trestní odpovědnosti ve vztahu k trestnému činu nebezpečné pronásledování, a to na základě analýzy skutkové podstaty tohoto trestného činu, včetně výkladu vybraných zákonných znaků. Vedlejším cílem práce je zhodnocení aktuální situace v Jihočeském kraji ve vztahu k nápadu trestného činu nebezpečné pronásledování. *In eventum* výstup v podobě grafického znázornění jednotlivých odlišností právních úprav a případná formulace návrhů *de lege ferenda*, a to na základě komparace české trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečného pronásledování (znaků skutkových podstat) s odpovídající právní úpravou ve vybrané zemi EU.

Student: Dominika Prantlová	29.4.2019 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.	4.5.2019 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	17.5.19 datum	 podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	21.5.19 datum	 podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	23.5.2019 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....
Adamová

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce, panu JUDr. Jiřímu Hruškovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce, dále paní Mgr. Kateřině Vávrové a panu Mgr. Františku Pohankovi za poskytnuté informace a připomínky k mé práci. V neposlední řadě bych ráda poděkovala celé své rodině za trpělivost a obrovskou podporu v průběhu celého studia.

ABSTRAKT

ADAMOVIÁ, D. Stalking z pohledu trestního práva. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2020. 66 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Klíčová slova: stalking, trestný čin, nebezpečné pronásledování, pachatel, stalker, oběť

Tato bakalářská práce zkoumá problematiku stalkingu, určitého fenoménu současné doby. Klade si za cíl provést výklad základních pojmů vztahujících se ke stalkingu (trestnému činu nebezpečného pronásledování) a vytvoření souhrnného pohledu na danou problematiku, včetně zhodnocení přínosu zavedení trestného činu nebezpečného pronásledování do trestního zákoníku. Cílem práce je také výstup v podobě jednoznačného stanovení podmínek trestní odpovědnosti, ve vztahu k trestnímu činu nebezpečného pronásledování, a to na základě analýzy skutkové podstaty tohoto trestného činu, včetně výkladu vybraných zákonných znaků. Hlavní cíl je naplněn zejména prostřednictvím třetí kapitoly, která obsahuje metodickou část věnovanou analýze skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování. Vedlejším cílem, který práce zkoumá, je zhodnocení aktuální situace v Jihočeském kraji ve vztahu k nápadu trestného činu nebezpečného pronásledování. Následně je provedena komparace trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečného pronásledování s odpovídající právní úpravou Slovenské republiky, kde jsou uvedeny odlišnosti vybraných zemí.

ABSTRACT

ADAMOVIČ, D. Stalking from the criminal law point of view. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2020. Xxx s. Thesis supervisor: JUDr. Jiří Hruška, Ph.D.

Key words: stalking, criminal offence, persecution, perpetrator, stalker, victim

This bachelor thesis deals with the issue of stalking, a certain phenomenon of the present. The aim of the work is the output in the form of a clear determination of the conditions of criminal liability, in relation to the crime of dangerous persecution, based on an analysis of the factual nature of this crime, including the interpretation of selected legal features. The main goal is fulfilled mainly through the third chapter, which contains a methodological part devoted to the analysis of the factual nature of the crime of dangerous persecution. Furthermore, the work defines the basic concepts of stalking and dangerous persecution and there is a retrospective view of the development of the phenomenon. A secondary goal which the thesis examines, is to evaluate the current situation in the South Bohemian Region in relation to the idea of the crime of dangerous persecution. Subsequently, a comparison of the criminal law regulation of the crime of dangerous persecution with the corresponding legislation of the Slovak Republic is made, where the differences of selected countries are presented.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	11
2 Pojem nebezpečné pronásledování – tzv. stalking a historický vývoj.....	12
3 Hmotněprávní úprava trestného činu nebezpečné pronásledování	16
4 Analýza skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování	20
4.1 Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování – § 354 odst. 1 trestního zákoníku	21
4.1.1 Objekt trestného činu	21
4.1.2 Objektivní stránka trestného činu	22
4.1.3 Subjekt trestného činu	27
4.1.4 Subjektivní stránka trestného činu	27
4.2 Kvalifikovaná skutková podstata - § 354 odst. 2 trestního zákoníku	28
4.3 Trestněprávní postih trestného činu nebezpečné pronásledování.....	30
5 Charakteristika pachatelů stalkingu	32
5.1 Typologie stalkerů.....	32
5.2 Formy stalkingu.....	38
6 Charakteristika obětí stalkingu	40
7 Komparace trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečné pronásledování s odpovídající právní úpravou ve vybrané zemi EU – Slovenská republika	45
8 Charakteristika specifik a celkové situace v Jihočeském kraji ve vztahu k nápadu trestného činu nebezpečného pronásledování	50
Závěr.....	58
Seznam použitých zdrojů	60
Seznam zkratk	65
Přílohy	66

Úvod

Česká republika po vzoru sousedních zemí zařadila do svého právního řádu trestný čin nebezpečné pronásledování, který se ve formě anglického výrazu „stalking“ dostal postupně do povědomí společnosti. S účinností rekonstrukce trestního zákoníku, tj. od 1. ledna 2010, lze pachatele nebezpečného pronásledování za jeho spáchání postihnout v trestněprávní rovině. Laická veřejnost vnímá stalking zejména z článků v bulvárním tisku, ze kterého se často dozvídá o mnohdy velmi podnikavých fanoušcích či novinářích, kteří neúnavně sledují slavné celebrity. Před rokem 2010 však nebylo v širším povědomí, že nebezpečné pronásledování se může týkat prakticky každého člověka nehlédě na jeho pohlaví, věk, společenskou prestiž apod. Stalking se stává více nebezpečným zejména proto, že tradiční formy pronásledování se dostávají do pozadí a pachatelé mají k dispozici rozmanité prostředky moderní techniky, díky kterým se mohou nabourávat do soukromí obětí a často je systematicky deptat.

V předcházejícím období, kdy nebezpečné pronásledování nebylo považováno za trestný čin, bylo možné takové jednání často postihnout jen jako přestupek proti občanskému soužití. Zavedení skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování lze považovat bezesporu za velmi přínosné, neboť pronásledování může pro oběť znamenat citelnou újmu, přičemž za využití prostředků trestního práva lze na něj adekvátně reagovat.

Zmíněnému protiprávnímu jednání se oproti jiné trestné činnosti začala věnovat pozornost v relativně nedávné době, a to zejména v souvislosti s domácím násilím. K propojení s nebezpečným pronásledováním dochází často z důvodu msty, snahy obnovit původní vztah apod.

Předkládaná bakalářská práce si klade za cíl provést výklad základních pojmů vztahujících se ke stalkingu (trestnému činu nebezpečného pronásledování) a vytvoření souhrnného pohledu na danou problematiku včetně zhodnocení přínosu zavedení trestného činu nebezpečného pronásledování do trestního zákoníku. V práci je zohledněn psychologický a kriminologický pohled na stalking, ale akcent je autorkou práce kladen na trestněprávní pojetí zkoumaného jevu. Závěrečná část práce je věnována komparaci trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečné pronásledování

s odpovídající právní úpravou na Slovensku. V neposlední řadě autorka v práci analyzuje situaci v Jihočeském kraji ohledně nápadu trestného činu nebezpečného pronásledování a současně uvádí názorné příklady z rozhodovací praxe soudů v Jihočeském kraji.

Pokud není výslovně uvedeno jinak, předkládaná bakalářská práce vychází ze současné právní úpravy, účinné ke dni zpracování textu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem předkládané bakalářské práce je výstup v podobě jednoznačného stanovení podmínek trestní odpovědnosti ve vztahu k trestnému činu nebezpečné pronásledování, a to na základě analýzy skutkové podstaty tohoto trestného činu, včetně výkladu vybraných zákonných znaků. Tato bakalářská práce se zabývá charakteristikou určitého fenoménu současné doby, kterým je stalking.

Bakalářská práce je rozčleněna do 8 kapitol. Vybrané téma bylo zpracováno na základě práce s odborným textem, konkrétně s učebnicemi trestního práva, odbornými články, jednotlivými právními předpisy, včetně jejich komentovaného znění. Autorka této práce vycházela rovněž z praktických poznatků od dotázaných advokátů a judikatury.

Kapitola 2, náležící do teoretické části práce, se věnuje vymezení základních pojmů stalking a nebezpečné pronásledování a obsahuje retrospektivní pohled na vývoj zkoumaného jevu.

Hlavní cíl práce je naplněn zejména prostřednictvím kapitoly 3. Tato kapitola obsahuje metodickou část věnovanou analýze skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování.

Vedlejší cíl práce spočívá ve zhodnocení aktuální situace v Jihočeském kraji ve vztahu k nápadu trestného činu nebezpečné pronásledování. Za tímto účelem byla využita konkrétní judikatura Nejvyššího soudu ČR a rozhodnutí Ústavního soudu ČR, které se týkají rozhodovací praxe soudů v rámci Jihočeského kraje a rovněž statistické údaje zachycující činnost Policie ČR ve vztahu k trestnému činu nebezpečné pronásledování v Jihočeském kraji.

2 Pojem nebezpečné pronásledování – tzv. stalking a historický vývoj

Autorka bakalářské práce si v počáteční kapitole klade za úkol vysvětlit pojem stalking a stručně popsat jeho historický vývoj. S vývojem moderních technologií souvisí rozvoj možností různých forem obtěžování a vyvstává potřeba přesně pojmenovat a vysvětlit pojmy související se zkoumaným jevem. Literatura a internetové zdroje obsahují různé definice těchto pojmů a poskytují mnoho informací o rozličných formách jednání, které lze považovat za stalking.

2.1 Vymezení pojmu stalking

Stalking je protiprávní jednání, jehož různé definice lze nalézt kromě trestního práva také např. ve forenzní psychologii a kriminologii. Tyto vědní obory obecně chápou stalking jako úmyslné a zlovolné pronásledování osoby, které v důsledku toho klesá kvalita života a jejíž bezpečnost je ohrožena.¹

Podle Visingera² je hlavním cílem nebezpečného pronásledování systematicky a dlouhodobě psychicky týrat vyhlédnutou oběť, a tím ji dohnat k sebevraždě nebo k jiným krajním řešením její zoufalé situace. Pachatel tak jedná z důvodu vyvolání strachu u oběti, kvůli pocitu ztráty jejího soukromí. Pronásledování a obtěžování osoby výrazně snižuje kvalitu jejího života, v některých případech může také ohrozit bezpečí oběti.

¹ PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada. 2009, s. 160.

srovnej Čírtková, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*, Kriminallistika, 2004, roč. 37, č. 4, s. 273.

² VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou*. Trestněprávní revue, 2009, roč. 8, č. 11, s. 332-333.

Čírtková, která ve svých pracích čerpala ze své praxe, při které byla v přímém kontaktu s konkrétními pachateli trestné činnosti i jejími oběťmi,³ definuje stalking jako „specifickou variantu násilí. Jejím hlavním znakem je obsesivní upnutí se známého nebo neznámého pachatele na určitou osobu, kterou pak obtěžuje systematicky a úporné projevy nevyjádřené a nechtěné pozornosti.“⁴

Šámal v komentáři k trestnímu zákoníku uvádí, že stalking je „dlouhodobé pronásledování jiného prováděné v konkrétních, zákonem taxativně stanovených formách jednání, které jsou způsobilé v jiném vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.“⁵

Jelínek k této problematice uvádí, že „za stalking se obvykle považuje zlovolné, úmyslné, opakované a dlouhodobé obtěžování jiné osoby, která toto pociťuje jako příkoří a snižuje jí to vzhledem k intenzitě obtěžování, četnosti příp. i strachu z vlastní bezpečnosti kvalitu života.“⁶

Obecně lze mít za to, že stalking je forma nebezpečného chování konkrétních osob, přičemž toto jejich jednání může mít rozmanité podoby. Pro stalking je příznačná systematickosti, dlouhodobost a opakovanost pronásledování. Cílem pachatele je vzbudit u oběti pocit strachu a ohrozit tak její osobní integritu. Oběť je tak vystavena značné psychické zátěži, která může mít až fatální následky a ohrozit bezpečnost oběti. Stalking

³ www.cbdb.cz/autor-15425-ludmila-cirtkova,www.bkb.cz, www.epravo.cz/top/clanky/k-precinu-nebezpecne-pronasledovani-94432.html, www.sancedetem.cz/cs/hledam-pomoc/rodina-v-problemove-situaci/rizikove-chovani-ditete/stalking-a-navazujici-trestna-cinnost-v-souvislosti-se-socialnimi-sitemi.shtml

⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. s. 53.

⁵ ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. s. 3006.

⁶ JELÍNEK, J. a kolekt. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 1. vyd.* Praha: Leges, 2009, s. 788.

vede k narušení soukromí, osobní svobody i lidské důstojnosti oběti, v horším případě má následky na její duševní i fyzické zdraví, případně ji ohrožuje na životě.⁷

Nebezpečné pronásledování a stalking jsou do určité míry rozdílné pojmy. Prakticky každé nebezpečné pronásledování je stalkingem, což neplatí naopak. Nejmírnějším typem stalkingu je obtěžování, které v zásadě není pro oběť nebezpečné. Ani určité vyhledávání blízkosti oběti není zpravidla jednáním spočívajícím v nebezpečném pronásledování. Naproti tomu pokud se jedná o pronásledování spojené s vyhrožováním, a to jak na dálku i v přímém kontaktu, jde již o stalking, kterým je naplněna skutková podstata trestného činu nebezpečné pronásledování.⁸

2.2 Historický exkurz

Pojem stalking pochází z anglického jazyka, jehož původní překlad zněl „*pronásledování nebo stopování divoké zvěře*“, kterou byla myšlena oběť. Zřejmě jedním z prvních pokusů o definici stalkingu je pojmové vymezení amerických autorů Meloy a Gotthard, kteří vycházeli z klinických studií a za stalking označují „*úmyslné, zlovolné a opakující se pronásledování a obtěžování jiné osoby*“.⁹

Pojem stalking začal být veřejností vnímán v souvislosti s pronásledováním celebrit, tedy pronásledování osoby, se kterou pachatel neměl žádný osobní vztah. V tomto ohledu se stalking stal přímo fenoménem a mediálním tématem a začal být předmětem studia na různých univerzitách v USA.

⁷ BRAN, N. *Stalking*. London, 2006., s. 101-127.

⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie. 2., upr. vyd.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 225-226.

⁹ VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*, *Trestněprávní revue* 9/2009, s. 257.

Stalking je označován za zločin 90. let 20. století, kdy v této době začal být zkoumán v těsné návaznosti na kriminalitu. Čírtková¹⁰ uvádí, že provedenými výzkumy bylo zjištěno, že pronásledování není výsadou jen prominentů trpících nevyžádanou a obtěžující pozorností svých „obdivovatelů“, nýbrž se týká i „obyčejných lidí“. V polovině 90. let přijímaly na základě tragických případů a vlivu médií první státy (USA, Austrálie, Velká Británie) tzv. anti-stalkingové zákony a brzy je následovaly další země.¹¹ V Belgii byla skutková podstata stalkingu doplněna do trestního zákona v roce 1998, Holandsku v roce 2000, Rakousku v roce 2006 a SRN v roce 2007.¹²

Stalking je z hlediska kriminologie, kriminální psychologie a trestního práva považován za relativně moderní fenomén. „K tomu je však třeba dodat, že na půdě psychiatrie je podobný jev znám již dlouho.“¹³ Poprvé bylo jednání odpovídající stalkingu zaznamenáno již v 18. století, kdy byl toto jednání popisováno jako tzv. erotomanie. Jednalo se o patologický obdiv nebo erotickou náklonnost k určité osobě. Jako motiv pachatele k pronásledování oběti nebyla vnímána pouze erotika nebo sexualita. Motivací jsou i další emoce, jako pýcha, pocit vlastní mimořádnosti, narušení kontaktu s realitou. Začala se objevovat řada vážných případů nebezpečného pronásledování a postupem času nebezpečné pronásledování také získalo nové podoby – telefonní teror, cyberstalking.¹⁴

¹⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha : Grada. 2008, s. 53.

¹¹ VACEK, J. *Velké psychiatrické případy*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2001, s. 449 – 463.

¹² Rakousko – účinnost novely trestního zákona od 1. července 2006 (§ 107a StGB).

Spolková republika Německo – účinnost novely trestního zákona od 1. ledna 2007 (§ 238 StGB).

¹³ ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*. Kriminalistika. 2004, roč. 37, č. 4. s. 274.

¹⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2004

3 Hmotněprávní úprava trestného činu nebezpečné pronásledování

Česká republika se připojila k ostatním vyspělým státům v roce 2010, kdy nabyl účinnost zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve kterém je krom jiného nově zakotvena možnost trestního postihu za protiprávní jednání, které naplňuje znaky skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování, konkrétně v ustanovení § 354 trestního zákoníku.

V trestněprávní úpravě platné před účinností aktuálního trestního zákoníku, nebylo možné postihovat všechna jednání typická pro stalking. „*Možnosti reagovat na projevy chování zahrnuté nyní pod pojem nebezpečné pronásledování sice v České republice existovaly i před 1. 1. 2010, byly však značně roztržštěné a dostatečně nereflekovaly vlastní podstatu a charakteristické rysy tohoto jevu, a proto byly v praxi i neefektivní*“¹⁵ Dílčí skutky, kterých se pachatelé stalkingu dopouštěli, nebylo většinou možné podle ustanovení tehdy platného trestního zákona přímo postihnout a pronásledovaným tak nebyla poskytována adekvátní ochrana před násilnými projevy jednání pachatele. Možnosti právní reakce na stalking byly tedy značně omezené a nejednotné a v některých případech nebyl postih stalkerů dostačující.¹⁶ Postihnout bylo možné pouze jeho určité formy útoku, a to zejména ty závažné, jako pomluvu, omezování osobní svobody, vydírání, porušování domovní svobody, ublížení na zdraví, vraždu atd.¹⁷ Mírnější projevy stalkingu, jako neustálé obtěžování skrze SMS, e-maily, zaslání nevyžádaného zboží apod., nebylo možné skrze trestní právo postihovat vůbec.

¹⁵ VÁLKOVÁ, H.: Trestní zákoník II..., s. 3292

¹⁶ GRIVNA, T. MĚSÍČKOVÁ, L. *Stalking a jeho právní výklad*. [online]. E-bezpečí, 2009, [cit. 10.září 2019]. Dostupné z: <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/135/38/lang,czech/>

¹⁷ VÁLKOVÁ, H. *Proč by neměl chybět v novém Trestním zákoníku Stalking*. In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GRIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2008, s. 418-419.

Určitou ochranu poskytoval trestní zákon v případě, kdy stalker porušil předběžné opatření uložené civilním soudem podle § 76b odst. 1 písm. b) OSŘ, neboť následně mohl být tento pachatel postížen pro trestný čin maření úředního rozhodnutí a vykázání. Ochranu obětem stalkingu poskytovalo také správní právo, dle kterého ale nebylo možné uložit pachateli trest odnětí svobody, což je výsadou práva trestního.

Podle právní úpravy platné a účinné do 31. 12. 2009 bylo většinou obtěžování a sledování právně kvalifikováno jako přestupek podle zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích¹⁸ (dále jen „PřZ“). Prověřovat stalking v rámci trestního řízení bylo možné, pouze pokud byly naplněny znaky jiných skutkových podstat trestných činů uvedených v trestním zákoně, jako například trestný čin násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, pomluva, omezování osobní svobody, vydírání nebo pokud došlo fyzickým napadením ke zranění osoby, mohlo se jednat o ublížení na zdraví. V úvahu připadaly i další trestné činy, ale v praxi byla jejich využitelnost dosti nízká. OČTŘ a zejména policejní orgány, které se s projevy stalkingu setkávají v první řadě, neměly do konce roku 2009 téměř žádné informace o této rozmanité, specifické a také v mnoha případech nebezpečné formě interpersonálního násilí. Neexistovaly žádné instrukce ani jednotné metodické pokyny pro jednotlivé složky Policie České republiky (dále jen „PČR“), jak v takových případech postupovat a probíhající protiprávní jednání správně vyhodnotit a zejména na něj adekvátně reagovat. Vzhledem k tomu, že v České republice bylo stále častěji na začátku 21. století zjišťováno a popisováno jednání charakteristické pro stalking, ale zároveň trestněprávní ani jiná právní úprava tuto situaci nijak nerefletovala, začaly být podávány návrhy na konkrétní legislativní řešení tohoto stavu. Jedním z prvních byl na začátku roku 2003 návrh postihující stalking, který byl podán ze strany občanského sdružení Bílý kruh bezpečí. Jednalo se o doplnění § 89 v té době platného trestního zákona o odst. 19, který by obsahoval definici pronásledování a přijetí nové skutkové podstaty podle § 231a proti svobodě a lidské

¹⁸ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

důstojnosti obsahující základní i kvalifikovanou skutkovou podstatu pronásledování.¹⁹ Tento návrh však nebyl akceptován a k novelizaci trestního zákona v tomto směru nedošlo. Je nutno podotknout, že jde o dobu, kdy nebylo ještě účinné ani ustanovení § 215a trestního zákona č. 140/1961 Sb. ve znění účinném k 1. 1. 2009 (trestný čin týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě).

V průběhu legislativního procesu přijímání trestního zákoníku, konkrétně „dne 19. 6. 2006 pokračoval Ústavně právní výbor Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR v projednávání vládního návrhu trestního zákoníku (poslanecký tisk č. 410) a na závěr jej svým usnesením doporučil Sněmovně schválit s některými pozměňujícími návrhy.“²⁰ V tomto návrhu nového trestního zákoníku a tedy ani v důvodové zprávě k tomuto vládnímu návrhu nebyl zařazen trestný čin nebezpečné pronásledování. Vzhledem k tomu bylo opětovně v roce 2008 apelováno na doplnění návrhu trestního zákoníku o novou skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování, která by pod hrozbou trestní sankce prohlašovala toto jednání za trestný čin.²¹

Legislativní změna v podobě zahrnutí trestného činu nebezpečné pronásledování do skutkových podstat trestných činů je nepochybně pozitivním krokem pro řešení konkrétních případů v praxi. V souvislosti s možností kriminalizace tohoto jednání se objevila řada úvah jak vymezit skutkovou podstatu stalkingu, které byly publikovány

¹⁹ LEHKÁ, H. *Domácí násilí - vybrané trestněprávní problémy*. Brno, 2008. s. 9. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2008-03-30.

²⁰ Usnesení Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 19. 6. 2008 [online]. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR [cit. 17. 03. 2015]. s. 6 – 7. K tomu blíže KORBEL, František; ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu "stalkingu". Státní zastupitelství. 2008, roč. 6, č. 7 – 8, s. 14 – 17.

²¹ VÁLKOVÁ, H. *Proč by neměl chybět v novém Trestním zákoníku Stalking*. In VANDUCHOVÁ, Marie (ed), GRIVNA, Tomáš (ed). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2008. s. 419.

např. v Trestněprávní revue.²² Trestní zákoník postihuje pouze nejzávažnější základní formy stalkingu. Pro všechny formy je pak společné, že musí jít o dlouhodobé pronásledování jiného, a zároveň toto jednání musí být způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu o život nebo zdraví vlastní či osob blízkých. Pokud jednání pachatele nebude, objektivně posuzováno, způsobilé vzbudit uvedenou obavu v oběti stalkingu, nepůjde o trestný čin dle platné právní úpravy.

V prvních letech po uvedené legislativní změně byl kriminologický výzkum celkem ojedinělý. Postupně začaly vznikat různé statistky (vyjma statistik zveřejňovaných Policií ČR) obsahující údaje o odhadu rizika u případů stalkingu, souvislosti s domácím násilím, stalkingu mezi ex-partnery apod. Cílem bylo zaznamenat oběti stalkingu v ČR reprezentativním viktimologickým výzkumem a byla zvolena forma otázek, zda dotazované osoby zaznamenaly nějaké jednání či chování, které by stalkingu nasvědčovalo. Z výzkumu vyplynulo, že větší část obětí stalkingu tvořily ženy. Oběti také různě hodnotily vážnost situace a lišil se rovněž subjektivní pocit strachu, pocit bezmoci nebo obava o blízké osoby. Pachateli stalkingu byli dle výzkumu ve větší části muži a mezi nejčastější projevy stalkingu bylo řazeno sledování.²³

²² VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*. Trestněprávní revue, 2009, č. 9, s. 257–263.

srovnej VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou*. Trestněprávní revue, 2009, č. 11, s. 331–336.

²³ IMŘÍŠKOVÁ, R., PODANÁ, Z., *Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu*. Trestněprávní revue 4/2014, s. 94.

VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TrZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*, Trestněprávní revue 9/2009, s. 257.

4 Analýza skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování

Jak bylo uvedeno, dne 1. 1. 2010 nabyl účinnosti trestní zákoník, kterým byl do českého trestního zákoníku zahrnut nový trestný čin nebezpečné pronásledování. V § 354 trestního zákoníku se uvádí, že

(1) Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že:

- a. vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým,*
 - b. vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
 - c. vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje,*
 - d. omezuje jej v jeho obvyklém způsobu života, nebo*
 - e. zneužije jeho osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu,*
- a toto jednání je způsobilé vzbudit v něm důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.*

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin viz výše:

- a. vůči dítěti nebo těhotné ženě*
- b. se zbraní nebo*
- c. nejméně se dvěma osobami*²⁴

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: 2009, s. 430

Trestný čin nebezpečné pronásledování byl zákonodárcem zařazen do Hlavy X. trestního zákoníku, která obsahuje katalog skutkových podstat trestných činů proti pořádku ve věcech veřejných, konkrétně v Dílu 5, obsahujícím trestné činy narušující soužití lidí. Trestní zákoník obecně rozlišuje trestné činy na zločiny a přečiny, a to dle horní hranice trestní sazby, která pachateli při spáchání trestného činu hrozí. Z výše horní hranice trestních sazeb, stanovených trestním zákoníkem za jednotlivé formy trestného činu nebezpečné pronásledování vyplývá, že se jedná vždy o přečin, neboť v žádném případě horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let odnětí svobody.

4.1 Základní skutková podstata trestného činu nebezpečného pronásledování – § 354 odst. 1 trestního zákoníku

*„Skutkovou podstatou určitého druhu trestného činu tedy rozumíme souhrn jeho typových znaků, které na jedné straně vyjadřují typovou škodlivost daného druhu trestného činu pro společnost a na druhé straně odlišují tento druh trestného činu od jiných druhů trestných činů.“*²⁵ Základní skutková podstata trestného činu nebezpečné pronásledování je upravena v § 354 odst. 1 trestního zákoníku.

4.1.1 Objekt trestného činu

Objekt trestného činu lze obecně vymezit jako zákonem chráněný zájem, proti kterému směřuje konkrétní trestný čin. Objektem trestného činu nebezpečného pronásledování je tělesná a duševní integrita oběti, ale také její osobní svoboda a soukromí.²⁶ Jedná se o důležité zájmy jednotlivce, i když jejich ochrana je

²⁵ NOVOTNÝ, O. *Skutková podstata trestného činu*. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 97.

²⁶ VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou*. *Trestněprávní revue*, 2009, roč. 8, č. 11, s. 334.

realizována v rámci širšího zájmu na nerušeném občanském soužití²⁷, zejména pak je třeba tuto problematiku vnímat jako „ochranu před obtěžováním a znepříjemňováním života nad únosnou míru. Únosná míra je zákonem vymezena časovou osou společensky škodlivého jednání, tedy dlouhodobostí, intenzitou jednání, vzbuzením důvodné obavy o život nebo zdraví jak oběti, tak i osob - oběti blízkých.“²⁸

4.1.2 Objektivní stránka trestného činu

Objektivní stránka trestného činu je charakterizována jednáním, jeho následkem a příčinnou souvislostí mezi jednáním a následkem. Vedle obligatorních znaků, může objektivní stránka zahrnovat také znaky fakultativní, kterými jsou hmotný předmět útoku, účinek a místo, čas jednání a použité prostředky.²⁹

U trestného činu nebezpečného pronásledování musí být splněny dvě podmínky, a to podmínka dlouhodobosti a podmínka způsobivosti daného jednání vzbudit v poškozeném důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jemu blízkých.

Důvodnou obavou se rozumí zejména obava objektivně způsobitelná vyvolat vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, kterým je na poškozeného působeno. Za důvodnou obavu o zdraví své nebo osoby blízké je třeba považovat nejen obavu o zdraví fyzické, ale i obavu ze způsobení psychických poruch. Obava nemusí vzniknout, ale její vznik musí být reálný, proto je také potřeba pečlivě hodnotit povahu

²⁷ ŘÍHA, J. *Nebezpečné pronásledování* In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 866.

²⁸ NOVOTNÝ O. et. al. *Trestní právo hmotné - zvláštní část 2*. 6. přepracované vydání. Praha. Wolters Kluwer Česká republika. 2010. 464 s. ISBN 978-80-7357-509-0

²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. Vyd. Praha: Leges, 2016, s. 165.

a závažnost jednotlivých jednání uvedenými pod písmeny a) až e) v odst. 1 § 354 TZ.³⁰ Vzbuzení důvodné obavy o život nebo zdraví teorie definuje jako výraznější tísniví pocit ze zla, kterým je vyhrožováno. V tomto ohledu je pak nutné posuzovat každý případ individuálně, s přihlédnutím ke všem okolnostem, zejména pak k povaze výhrůžky, k fyzickým a povahovým vlastnostem pachatele ve srovnání s charakteristikami poškozeného apod. (například výhrůžka uplatněná vůči dítěti u něj může vyvolat důvodný pocit ohrožení mnohem dříve, než tatáž forma projevu uplatněná vůči zkušené dospělé osobě).³¹

Naplnění **podmínky dlouhodobosti** závisí na počtu kontaktů (nebo pokusů o ně) ze strany stalkera vůči oběti a na celkové délce pronásledování. Názory na to, jaká doba je nutná pro naplnění této podmínky, se různí. Zákon totiž pojem „dlouhodobost“ přesně nedefinuje. Dlouhodobostí, je u trestného činu stalkingu, třeba rozumět přinejmenším několik vynucených kontaktů nebo pokusů o ně, které zároveň musí být způsobilé v poškozeném vyvolat důvodnou obavu.³² Z toho vyplývá, že ojedinělé projevy nebudou splňovat podmínku dlouhodobosti, tzn. o stalking se nebude jednat v případech, jednoho vyhrožujícího e-mailu nebo SMS, i kdyby byly splněny ostatní znaky. Dále musí z projevů chování pachatele vyplývat snaha jednat soustavně, vytrvale a systematicky a toto jednání musí vybočovat z běžných norem chování (je zde samozřejmě možnost, že i takové jednání může gradovat).³³ Projevy jednání mohou být také různorodé (tj. nemusí se jednat např. pouze o víc než časté posílání SMS, ale kromě tohoto i sledování oběti). Z tohoto chování plyne snaha pachatele změnit obvyklý

³⁰ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3295.

³¹ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3298-3299.

³² ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník II. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 3295.

³³ Usnesení NS ČR sp. zn. 7 Tdo 947/2016 ze dne 17. 8. 2016

způsob života poškozeného, ohrozit jeho duševní rovnováhu, postupně jej dostat pod svůj bezvýhradní vliv a moc.³⁴

Dle skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování lze postihovat toho, kdo jiného dlouhodobě pronásleduje tím, že:

a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmu jemu nebo jeho osobám blízkým

Výhrůžku lze definovat jako takové protiprávní (nedovolené) jednání, které je objektivně způsobilé vzbudit důvodnou obavu, aniž je ovšem nutné takovou důvodnou obavu u poškozeného skutečně vyvolat. Výhrůžka musí být provedena nedovoleným způsobem a nedovolenými prostředky, musí být vážně míněna (nesmí jít o žert) a musí směřovat ke způsobení ublížení na zdraví nebo způsobení jiné újmy.³⁵ Pojem ublížení na zdraví je definován v § 122 odst.1 trestního zákoníku jako stav záležející v poruše zdraví nebo jiném onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje, nikoli jen po krátkou dobu, obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařského ošetření. Ne každá porucha zdraví je tedy ublížením na zdraví ve smyslu trestního zákoníku. Jinou újmu právní teorie definuje jako narušení sexuální integrity, rodinného soužití, způsobení škody na majetku, na odborné pověsti atd.³⁶ Jiná újma je vždy hodnocena s ohledem na konkrétní okolnosti a na subjektivní vnímání poškozené osoby. Záleží vždy na konkrétních okolnostech případu, jako například na intenzitě vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu, na povaze a nebezpečnosti výhrůžek, na chování pachatele při výhrůžkách, jeho duševní, fyzické

³⁴ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník II. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012. s. 3295.

³⁵ JELÍNEK, J. *Objektivní stránka trestného činu*. In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3. vydání. Praha: Leges, 2013, s. 174 – 175.

³⁶ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3296.

i osobnostní charakteristice a také na tom, jak byl výhrůžkami zasažen poškozený a jeho širší okolí. V případě, že by pronásledovatel vyhrožoval osobě blízké přímo (tedy nikoliv skrze poškozeného), dopustil by se při naplnění ostatních znaků trestného činu dle § 354 TZ i vůči této osobě,

b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje

Pro účinnou ochranu oběti je nutné aplikovat na tento způsob jednání extenzivní výklad a zahrnout tak pod něj veškeré typy slídění, obtěžování, dotírání, „doprovázení“, „pozorování“ (např. denní čekání před domem, „doprovod“ při cestě do zaměstnání a nazpět domů, na nákupech, tzv. „noční hlídky“ před bytem poškozeného, pozorování dalekohledem apod.), které jsou v zásadě vždy objektivně způsobilé vzbudit požadovanou důvodnou obavu. Ani v tomto případě však není relevantní, zda je u poškozeného důvodná obava skutečně vyvolána, či zda zůstane u pouhé odůvodněné možnosti ji vyvolat,³⁷

c) vytrvale jej prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktuje

Pod tímto jednáním si lze představit nejrůznější formy distančního stalkingu (tzn. stalkingu na dálku), kdy se pronásledovatel nedostává do bezprostřední blízkosti oběti. Do této kategorie chování patří zejména opakované zasílání nevyžádaných e-mailových zpráv (často s vulgárním nebo agresivním obsahem), zahlcování elektronické pošty spamy, záměrná distribuce počítačových virů, opakované vzkazy, nevyžádaná volání apod. Možné je i zasílání různých pozorností, jako bonboniér, alkoholu, šperků či jiných darů nebo kontakty skrze třetí osobu, která mnohdy jedná v dobré víře a snaží se předat poškozenému dárky, vzkazy, informace atd. Z uvedeného vyplývá, že se jedná o různé formy soustavných, tj. vytrvalých kontaktů bez přímého fyzického kontaktu

³⁷ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3296-7.

stalkera s poškozeným. Do této kategorie spadá i tzv. cyberstalking,³⁸ který se uskutečňuje zejména skrze prostředky elektronické komunikace (emaily, chaty, blogy apod.) a je spojen se snahou získat o oběti citlivé informace a zneužít je následně na úkor oběti,

d) omezování obvyklého způsobu života poškozeného

Tento způsob provedení trestného činu nebezpečného pronásledování může být z hlediska výkladu poněkud problematický. Vystává totiž otázka, co je obvyklý způsob života. Každý má stanovené hranice jinde, má jiné zájmy, priority a závazky. V tomto případě je nutné vycházet ze subjektivního vnímání újmy poškozeného a z okolností konkrétního případu. Jinak bude posuzováno jednání vůči celebritě na rozdíl od mediálně neznámé osoby. Celebrita musí ze své pozice určitý zájem a snahu o kontakt předpokládat, proto v tomto případě bude vyžadována vyšší intenzita obtěžování. Za omezování v obvyklém způsobu života je třeba považovat takové omezení dosavadního života poškozeného, ke kterému dojde proti vůli poškozeného nežádoucími zásahy pachatele do sféry osobního, rodinného, ale i profesního života.³⁹

e) zneužití osobních údajů za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu s poškozeným

Osobní údaj je definován v zákoně č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů, dle kterého lze za osobní údaj považovat takový údaj (nebo více takových údajů), na základě něhož lze přímo nebo nepřímo zjistit identitu jiného, aniž by přitom bylo nutné vynaložit nepřiměřené množství času, úsilí či materiálních prostředků.⁴⁰

³⁸ KOPECKÝ, K. *Stalking a kyberstalking: Nebezpečné pronásledování*. Olomouc, 2010, s. 7.

³⁹ VÁLKOVÁ, H. § 354. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3297.

⁴⁰ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 3297.

Způsobů kontaktu pronásledovatele s obětí je nespočetně mnoho a často se jedná o nepředvídatelné jednání. Zákonodárce tedy jednotlivé formy jednání taxativně neuvádí.

4.1.3 Subjekt trestného činu

Subjekt trestného činu je obecný, pachatelem může být kterákoli osoba, která je trestně odpovědná a splňuje obecné předpoklady být pachatelem trestného činu.⁴¹

Aby mohla být fyzická osoba trestně odpovědná, musí dovršit zákonem stanovený věk patnácti let (ust. § 25 trestního zákoníku) a být příčetná (ust. § 26 trestního zákoníku). Zvláštním způsobem upravuje trestní odpovědnost fyzických osob zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, který upravuje trestní odpovědnost osob, které v době spáchání trestného činu dovršily patnáctý rok věku a nepřekročily osmnáctý rok věku, a to tak, že je u nich navíc vyžadováno splnění podmínky tzv. podmíněné příčetnosti.

4.1.4 Subjektivní stránka trestného činu

Subjektivní stránku trestného činu nebezpečného pronásledování charakterizuje úmysl pachatele, který směřuje ke způsobení psychické nebo fyzické újmy poškozené osobě.⁴² Jedná se o duševní rozpoložení pachatele v době spáchání trestného činu. Ze skutkové podstaty trestného činu nebezpečného pronásledování vyplývá, že se jedná o úmyslný trestný čin, tedy obligatorním znakem je zavinění.⁴³ Trestní zákoník však nevyžaduje u zavinění v případě trestného činu nebezpečného pronásledování úmysl

⁴¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 902.

⁴² ŠÁMAL, P., 2012. *Velké komentáře. Trestní zákoník II. Zvláštní část* (§ 140-421). 2. vydání. Praha: C. H. Beck. s. 1451–3586.

⁴³ GŘIVNA, T. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 902.

přímý. Pachatel jedná s úmyslem pronásledované osobě ztrpčovat život, což nasvědčuje tomu, že většinou se jedná o přímý úmysl.⁴⁴ Úmysl nepřímý (eventuální) bude zastoupen spíše výjimečně, když pachatel sleduje svým jednáním jiný cíl, jako je např. únos dítěte.⁴⁵

4.2 Kvalifikovaná skutková podstata - § 354 odst. 2 trestního zákoníku

Kvalifikovaná skutková podstata je tvořena základní skutkovou podstatou a dalšími znaky, které jsou označovány jako okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Ustanovení § 354 odst. 2 trestního zákoníku upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu trestného činu nebezpečného pronásledování takto:

„(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1

- a) vůči dítěti nebo těhotné ženě,*
- b) se zbraní, nebo*
- c) nejméně se dvěma osobami.“*

K písm. a) ust. § 354 odst. 2 - vůči dítěti nebo těhotné ženě

Dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let. Těhotnou ženou se rozumí žena v období nidace do začátku porodu.⁴⁶ V tomto případě zákonodárce přistoupil k vyšší trestní sazbě z důvodu zranitelnosti obou skupin. U dětí je tomu tak z důvodu stupně

⁴⁴ GRIVNA, T. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014, s. 902.

⁴⁵ VÁLKOVÁ, H. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník II. § 140 až 421. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 3299.

⁴⁶ ŠÁMAL, P. § 140. In ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012. s. 1470.

jejich psychické a rozumové vyspělosti a u těhotné ženy z důvodu snadného vzniku obavy nejen o sebe samou, ale také o její nenarozené dítě. Nemusí vždy být zřejmé, že obětí je těhotná žena nebo osoba mladší osmnácti let, stačí, že se zřetelem na okolnosti (zejména jeho fyzickou vyspělost, vzhled, chování a vyjadřování apod.) a svoje osobní poměry o uvedené okolnosti, to pachatel vědět měl a mohl. V tomto případě tedy postačí zavinění z nedbalosti, neboť se jedná o jinou skutečnost podle § 17 písm. b) trestního zákoníku.⁴⁷

K písm. b) ust. § 354 odst. 2 - se zbraní

Trestný čin je spáchaný se zbraní, jestliže pachatel nebo některý ze spolupachatelů (s vědomím pachatele) užije k útoku zbraň nebo ji užije k zamezení nebo překonání odporu anebo ji má k tomuto účelu u sebe. Zbraní se tu rozumí, pokud z jednotlivého ustanovení trestního zákoníku nevyplývá něco jiného, cokoli, čím je možno učinit útok proti tělu důraznějším způsobem. Čin se zbraní je spáchán i v případě, pokud pachatel zbraň nepoužije, ale ze všech okolností případu vyplývá, že jí v době spáchání činu měl u sebe za účelem, aby tuto zbraň mohl použít. Jedná se o jinou skutečnost ve smyslu § 17 písm. b) trestního zákoníku, přičemž je z povahy věci vyžadován úmysl.

K písm. c) ust. § 354 odst. 2 - nejméně se dvěma osobami

V tomto případě se jedná o situaci, kdy trestný čin spáchají nejméně tři osoby. Tyto osoby se mohou na útoku podílet různou měrou (může jít o formu účastenství s výjimkou návodu). Zákon nevyžaduje konkrétní organizovanost spolupráce, všechny osoby ani nemusí být trestně odpovědné. Je zde možná i trestní součinnost mezi pachatelem a dalšími osobami, přičemž tyto osoby nemusí o této součinnosti vědět a nemusí být při jednání všichni současně přítomni.⁴⁸ Co se týče formy zavinění, je vyžadován úmysl, neboť se jedná o jinou skutečnost, u níž to vychází z logiky věci.

⁴⁷ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1470.

⁴⁸ ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář. 2. vyd.* Praha: C. H. Beck, 2012. Velké komentáře. s. 1754.

4.3 Trestněprávní postih trestného činu nebezpečné pronásledování

Trest je prostředek státního donucení používaný k ochraně zájmů chráněných trestním právem a k ochraně společnosti před trestnými činy a jejich pachateli.⁴⁹ Jednou ze základních zásad trestního práva je zásada „nullum crimen nulla poena sine lege“, dle které „jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku lze za jeho spáchání uložit.“⁵⁰ Účelem trestu je zejména ochrana společnosti před dalším pácháním trestné činnosti, dále vedení pachatele k řádnému životu a výchovné působení na společnost.⁵¹

Další zásadou českého trestního práva je zásada subsidiarity trestní represe, podle které trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých, u kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu. Trestní právo je jako tzv. ultima ratio krajním prostředkem. Trestní zákoník nestanoví konkrétní hranice pro určení meze, kdy již lze krajní prostředek užít.⁵²

U základní skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování hrozí pachateli trest odnětí svobody až na jeden rok nebo zákaz činnosti. U kvalifikované skutkové podstaty lze pachateli uložit trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky.

⁴⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 389.

⁵⁰ Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: Beck-online [online právní informační systém] Nakladatelství C.H. Beck. [cit. 12. 3. 2016].

⁵¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Leges, 2016, s. 393.

⁵² ČESKO. NEJVYŠŠÍ SOUD. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.01.2016 [online]. In Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, Česká republika, 2015 [cit. 2019-02-03], Spisová značka 3 Tdo 1594/2015, dostupné z <http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/BD7B642DA75A442CC1257A4E0065458C?openDocument&Highlight=0,>.

Kromě trestu odnětí svobody, podmíněného trestu odnětí svobody, podmíněného trestu odnětí svobody s dohledem lze za trestný čin nebezpečné pronásledování uložit zákaz činnosti, obecně prospěšné práce, peněžitý trest, trest domácího vězení, vyhoštění a zákaz pobytu nebo také zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce či různá ochranná opatření.⁵³

⁵³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné. 5. vyd.* Praha: Leges, 2016, s. 435.

5 Charakteristika pachatelů stalkingu

Již na počátku devadesátých let se pachatelé stalkingu stali předmětem výzkumných studií, jejichž cílem bylo zjistit povahové vlastnosti jednotlivých stalkerů. Tyto vlastnosti pachatelů jsou zjišťovány psychologickými testy a následně jsou výsledky porovnávány v rámci kontrolní skupiny. Za závěrů psychologických studií bylo zjištěno, že pronásledování je ovlivněno osobností pachatele a chování oběti nemá téměř vliv. Byly také zjištěny rozdíly mezi mužskými a ženskými pachateli stalkingu, a to zejména ve vyšší úrovni žen při řešení konfliktní situace⁵⁴

Z kriminologických výzkumů vyplývá, že nejčastěji bývá pachatelem stalkingu bývalý partner nebo partnerka, často jsou pachateli také osoby s různými duševními poruchami včetně těžkých asociálních poruch osobnosti a je proto nezbytné posuzovat v konkrétním případě zdravotní stav pachatele.

Pachatelem trestného činu nebezpečného pronásledování může být kterákoli fyzická osoba. Zákon č. 418/2011, Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim obsahuje taxativní výčet trestných činů, podle kterého pachatelem trestného činu nebezpečného pronásledování nemůže být právnická osoba.⁵⁵

5.1 Typologie stalkerů

Stalkeré pocházejí ze všech sociálních vrstev a věkových kategorií. Příznačné je, že se jedná o osoby, kterým se zhroutil partnerský vztah, nebo přišly o zaměstnání.⁵⁶ Existuje mnoho způsobů a hledisek, jak pachatele stalkingu klasifikovat a těžko tak

⁵⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 215-216.

⁵⁵ Ust. § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim

⁵⁶ DRESSING, H. MAUL-BACKER, H. GASS, P. *Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska*. *Trestněprávní revue* 10/2007, s. 279.

některý typ označit jako obecný model. Pro posuzování trestnosti stalkerů a stanovení prognózy jejich chování se osvědčila tzv. vícerozměrná klasifikace, která pro účely kvalifikovaného znaleckého zkoumání stalkera kombinuje hned několik hledisek současně:⁵⁷

- a) **v psychopatologické rovině** lze rozlišit skupinu psychotických stalkerů, skupinu intermediární (s omezeními rozpoznávacích a ovládacích schopností) a skupinu psychicky zdravých stalkerů;
- b) **v rovině motivace** je třeba analyzovat, jak psychopatologické symptomy ovlivňují stalkerovu soudnost a schopnost se ovládat; za hlavní motivy lze považovat pomstu, lásku nebo narcismus;
- c) **ve vztahové rovině**, která je důležitá zejména pro stanovení správné prognózy dalšího vývoje stalkerova chování, lze rozlišit případy, ve kterých je obětí stalkera buď úplně cizí osoba, nebo ve kterých je obětí osoba stalkerovi známá a kdy je obětí stalkerův bývalý partner nebo partnerka.⁵⁸

Čírtková⁵⁹ užívá typologii stalkerů dle britských autorů Boona a Sheridna, která byla vytvořena na základě analýzy skutečných 124 případů stalkingu, a která rozděluje pachatele do čtyř kategorií⁶⁰:

⁵⁷ MULLEN, P. E., MacKENZIE, R. *Assessing and managing. Risk in Stalking situation*. Frankfurt, 2004, s. 51-74.

⁵⁸ VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*[online]. zveřejněno v Trestněprávní revue. Praha: roč. 2009, č. 9. [cit. 15. 10. 2019]

⁵⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2004, s. 220.

⁶⁰ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, s. 73.

- a) pronásledování ex-partnerem** (cca 50 % případů stalkingu) se vyznačuje značnou hostilitou, silným projevem negativních emocí. Tento velmi frekventovaný typ je pro oběť nebezpečným, neboť riziko násilnosti je značně vysoké. Nebezpečí však nehrozí jenom pronásledovanému, ale také jeho blízkým osobám, rovněž může docházet k poškozování majetku oběti. Nejvíce nebezpečné jsou u tohoto typu pachatele případy stalkingu, které vznikají v návaznosti na domácí násilí a jsou tak jejím pokračováním. Stalking páchaný bývalými partnery je reakcí pachatele na ukončení intimního vztahu. Pachatele vede hlavně touha po pomstě, protože se cítí odstrčený a ublížený.⁶¹
- b) pronásledování obsedantním (umanutým) obdivovatelem** (cca 18 % případů stalkingu) se po jevové stránce projevuje pronásledováním oběti, která je stalkerem vnímána jako jakýsi idol, přičemž cílem pronásledovatele není oběti ublížit oběť je spíše cílem jeho romantických představ. Riziko násilí je u tohoto typu pachatele nepravděpodobné, pachatel pouze touží po vyfantazírovaném vztahu s obětí. V těchto případech bývá účinným řešením upozornění či varování v rámci rozmluvy s pachatelem.
- c) pronásledování fixovaným pachatelem s psychickými poruchami** (cca 20 % případů stalkingu) se dělí na dva podtypy podle nebezpečnosti. Méně nebezpečný fixovaný pronásledovatel se neuchyluje k silným hrozbám. Se svou obětí však dokáže velmi dobře manipulovat, žije v iluzorních představách, že oběť si přeje navazování kontaktu s ním samotným. Oproti tomu fixovaný pronásledovatel se zvýšenou nebezpečností se projevuje agresivním chováním, mnohdy se sexuální podtextem a určitým stupněm nevypočitatelnosti. Pachatel oběť často obtěžuje nespočetnými telefonáty, SMS zprávami nebo osobními návštěvami. Oběťmi v tomto případě často bývají osoby s vyšším sociálním statutem, jako např. lékaři, advokáti apod. Obětem se doporučuje přerušit s pachatelem veškerý kontakt.

⁶¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. s. 74.

d) sadistický pronásledovatel (výskyt cca ve 12 % případů) je považováno za nejnebezpečnější typ stalkingu, neboť míra rizika agresivního chování je značná a lze předpokládat eskalaci násilí. „*Sadistický pronásledovatel se vyznačuje obratností v komunikaci, vyniká v manipulaci, u nezasvěcených a na veřejnosti umí vzbudit příznivý dojem. Ve skutečnosti je egocentrický, záłudný, arogantní a povrchní. Má plochou emocionalitu, nezná výčitky ani pocity viny, chybí u empatie. Jeho chování je parazitující, nezodpovědné.*“⁶² Pachatel se vyznačuje citovou chladností a je veden snahou zcela kontrolovat život své oběti.⁶³ Pachatel chce oběť zastrašit. Jeho jednání je promyšlené, systematicky oběť psychicky deptá, poškozuj jí v očích blízkých smyšlenými pomluvami.⁶⁴ Stalker navíc v tomto případě často dočasně omezí kontakt a následně pronásledování obnoví. Také v tomto případě se obětem doporučuje absolutně přerušit veškerý kontakt s pachatelem.

Další významná typologie pochází od Mullena a jeho spolupracovníků. Tento australský tým popsal pět typů stalkerů, a to podle jejich vedoucí motivace:

a) odmítnutý pronásledovatel je podle této typologie nejběžnější typ pronásledovatele. Jak je patrné již z označení, pachatel reaguje na odmítnutí. Motivací jednání pachatele je buď obnovení ukončeného vztahu s obětí, nebo pomsta za odmítnutí. Pachatel je na své oběti závislý, neuvědomuje si, že dělá něco nepřijatelného, z jeho pohledu se snaží pouze přivést druhou osobu k rozumu, aby se vztah mezi nimi obnovil. Pachatel je typicky žárlivý, často předvádí hysterické scény na veřejnosti. Pachatel se snaží si oběť přivlastnit, uchyluje se i k výhrůžkám a ojedinělé nejsou ani fyzické útoky vůči oběti nebo osobám blízkým oběti.

⁶² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, s. 76.

⁶³ ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2004, s. 231.

⁶⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. s. 76.

b) hledač intimity je vztah hledající stalker, který si z nedostatku reálných vztahů vytváří fiktivní vztah ať už k zcela neznámé osobě, nebo k osobě, kterou zná jen povrchně. Často se oběťmi těchto pronásledovatelů stávají společensky známé osobnosti. Pachatel je přesvědčen, že mezi ním a obětí již blízký vztah je, anebo si myslí, že právě svým chováním tohoto vysněného vztahu docílí. Může se jednat jak o vztahy intimní, tak i přátelské. Rizikovost těchto pachatelů je nízká, není jejich úmyslem oběti ublížit, bývají ale ve svém jednání velice vytrvalí, a právě to může být pro oběť vysoce nepříjemné a obtěžující.

c) nekompetentní cititel je pachatel, který neumí navazovat kontakty, a proto se o to snaží cestou stalkingu. Nekompetentní cititel či svůdce se domnívá, že „*má na svou milovanou výhradní právo a nerozumí tomu, proč ho zbožňovaná osoba odmítá. Svě oběti se velmi intenzivně, ne zřídka i agresivně vnucuje.*“⁶⁵ Nastane-li však situace, že pokud mu někdo znemožňuje jeho sblížení, tak tohoto konání vůči dané osobě zanechá, najde si však jiný objekt svého zájmu a pronásledování začne nanovo. Jednání by se dalo popsat jako krátkodobé, ale recidivní.

d) nenávistný slídlil nebo také rozhněvaný stalker či zlostný pronásledovatel je pachatel, který se sám cítí ukřivděn a sám sebe vnímá jako oběť, které bylo ublíženo jednáním skutečné oběti. Z pohledu stalkera se tedy nejedná o pomstu, své chování si vysvětluje tak, že se vlastně brání nespravedlivému jednání a zacházení s ním. Takovým typickým nenávistným stalkerem je např. „*mladý nezaměstnaný, který si vyhlédne ženu středního věku, která mu připadá příliš šťastná a bohatá na jeho úkor.*“⁶⁶ U takto motivovaného stalkera není typické fyzické násilí vůči oběti, nicméně často užívá výhrůžky, kterými chce oběti ublížit a zastrašit jí.

⁶⁵ BUSKOTTE, A. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press a.s., 2008, s. 51.

⁶⁶ VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamýšlení nad novou právní úpravou*. Trestněprávní revue. 2009, roč. 8, č. 11. s. 333.

e) predátorský (kořistnický) násilník je nejnebezpečnější a nejvíce agresivní typ stalkera. Jednání predátorských či kořistnických stalkerů se vyznačuje především tím, že pachatel sleduje svou oběť velmi nenápadně a detailně, aby si o ní mohl sestavit komplexní obrázek. Cílem jednání je útok na oběť. Rizikovost nebezpečí pro oběť je značně vysoká, protože „*cílem tohoto typu stalkerů je v první řadě vykonávat násilnou činnost a agresí za každou cenu*“⁶⁷. Často se jedná o sexuální agresory, kteří pociťují uspokojení z toho, že mohou oběť ovládat.

Němečtí autoři Vosse, Hoffmanna a Wondracek rozdělují typy stalkingu do dvou skupin, a to podle způsobu jednání pachatele:

- a) distálním stalkingem** se rozumí obtěžování oběti na dálku pomocí telefonování, SMS, vzkazů a nevyžádaných dáreků. Vše probíhá bez kontaktu s obětí.
- b) proximální stalking** se naproti tomu vyznačuje tím, že pachatel a oběť spolu přicházejí do osobního kontaktu nebo se pachatel alespoň nachází v blízkosti pronásledované osoby.

Na základě těchto dvou druhů jednání, byly vytvořeny dvě skupiny pachatelů. První skupina se uchyluje pouze k distálnímu stalkingu, kdežto druhá skupina kombinuje distální a proximální druhy pronásledování.⁶⁸

Obecně lze uvést, že přibližně 80 % pachatelů stalkingu jsou muži, přičemž jejich věk se pohybuje v rozmezí mezi 30 a 40 lety.⁶⁹ Většina pachatelů je zaměstnána

⁶⁷ BUSKOTTE, A. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press a.s., 2008, s. 52.

⁶⁸ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008. s. 76-78.

⁶⁹ DRESSING, H. MAUL-BACKER, H. GASS, P. *Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska*. Trestněprávní revue, 2007, roč. 6, č. 10, s. 279.

(56 %). Ve 30 % případů stalkingu jde o sledování ex-partnerem. Více než 50 % pachatelů stalkingu nemělo nikdy trvalý vztah.⁷⁰

Závěrem této kapitoly lze konstatovat, že uvedené typologie jsou vhodným pomocným ukazatelem, na jejichž základě je možné predikovat budoucí chování pachatele a zároveň najít vhodný postup pro ochranu oběti.

5.2 Formy stalkingu

Tato kapitola je věnována prostředkům, které pachatelé stalkingu využívají k pronásledování. Stalking je druhem protiprávního jednání a má různé formy. Každý stalker je ovlivněn vlastními možnostmi, současnou situací a dostupnými prostředky, proto je chování stalkerů velmi rozmanité. Na základě jedné aktivity pachatele není možné získat celkový obraz o jednání pachatele, jeho motivu a pohnutkách. Je nutné posuzovat okolnosti daného případu a veškeré dostupné informace.⁷¹

V první řadě je důležitým aspektem základní rozčlenění forem stalkingu podle toho, zda obětí je osoba blízká pachateli nebo osoba cizí. Toto rozlišení je klíčové pro zhodnocení vhodného způsobu reakce na jednání stalkera. Dalším kritériem pro diferenciaci různých podob stalkingu je jeho závažnost či intenzita. V případě, kdy je intenzita mírná, případně lehká, jedná se o obtěžování. Oproti tomu, když je intenzita vysoká a jednání stalkera má agresivní formu, jedná se o nebezpečné pronásledování.⁷²

Následné členění forem stalkingu navazuje na typologii pachatelů podle Čírtkové uvedené v předchozí kapitole.

⁷⁰ VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou*. Trestněprávní revue. 2009, roč. 8, č. 11. s. 333.

⁷¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada. 2008, s. 60.

⁷² ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada. 2008, s. 65.

- a) prvním typem je stalker, který se snaží o navázání kontaktu elektronickou formou. Jedná se o online variantu stalkingu neboli tzv. *kybertalking*. Oběť dostává mnoho emailů, zpráv v různých messengerech, apod. Obsahem zpráv jsou obvykle vyznání lásky, prosby, výhrůžky, nadávky nebo sexuální návrhy a fantazie.⁷³
- b) kontaktování skrze komunikační prostředky bylo původně omezeno jen na zasílání dopisů. S rozvojem moderních technologií se objevují nové formy komunikace, jako SMS zprávy, vzkazy na záznamníku, rovněž internetové skupiny, písemné vzkazy, zasílání drobných dárků apod.⁷⁴
- c) kontaktování skrze třetí osoby, a to nejčastěji prostřednictvím přátel nebo příbuzných oběti, od kterých pachatel získává o oběti informace.⁷⁵
- d) vyhledávání fyzické blízkosti oběti, a to např. slíděním v okolí bydliště oběti, navozováním zdánlivě nahodilých situací apod.⁷⁶
- e) psychické deptání a nátlak na oběť znamená kromě vytváření tlaku také různé pomluvy či osočování. Nátlakem může být i poškozování majetku oběti.⁷⁷
- f) fyzické násilí znamená přímé ohrožení života a zdraví oběti, které někdy pachatel dokonce předem oznámí⁷⁸

⁷³ tamtéž s. 62.

⁷⁴ tamtéž s. 60-61.

⁷⁵ tamtéž s. 62

⁷⁶ tamtéž s. 61.

⁷⁷ tamtéž s. 60-61.

⁷⁸ tamtéž s. 62.

6 Charakteristika obětí stalkingu

Dle § 2 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů se **obětí** rozumí „*fyzická osoba, které bylo nebo mělo být trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková nebo nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil.*“

Viktimologie neboli nauka o obětech zkoumá oběti trestných činů z hlediska změn jejich chování a pocitů. Cílem je zjištění role oběti v motivaci pachatele a zjištění případné participace oběti v průběhu páchaní trestného činu pachatelem.⁷⁹

6.1 Studie obětí stalkingu

Převládající nebo obecně vžitý názor, že obětí stalkingu se stávají převážně celebrity z řad umělců, je mylný. Obětí nebezpečného pronásledování se může stát kdokoli, přičemž nezáleží na pohlaví, vzhledu, věku nebo sociálním postavení či sexuální orientaci. Typickou obětí stalkingu je primárně svobodný člověk, který žije bez partnera anebo osoba krátce po rozchodu s partnerem. Často se u oběti vyskytuje submisivní a pasivní podrobování v partnerských vztazích a toto chování se posléze objevuje i v neschopnosti jednoznačně svému ex-partnerovi sdělit, že o kontakt s ním již nestojí. Častěji bývají oběťmi ženy, které se stalkerem ukončily vztah, případně osamoceně žijící osoby. Výjimkou nejsou ani osoby pracující v exponovaných profesích.⁸⁰

⁷⁹ ČÍRTKOVÁ, L. *Forezní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, s. 97.

⁸⁰ DRESSING, H., MAUL BACKER H., GASS, P. *Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska*, Trestněprávní revue 10/2007, s. 279.

Přestože obětí trestného činu nebezpečného pronásledování se může stát prakticky každý člověk, z průzkumů vyplývá, že pravděpodobnost, se kterou se někteří jedinci mohou stát obětí, je u některých větší než u jiných.⁸¹ Tento předpoklad stát se obětí trestného činu je označován termínem viktimmnost, případně viktimita. Viktimmnost je zvyšována sociální viditelností kupříkladu u veřejně známých osobností, ale také sociální izolací, kterou jsou ohroženi třeba osamělí senioři anebo bezdomovci.⁸²

Dle Sochůrka⁸³ lze klasifikovat druhy obětí podle různých kritérií, které se liší úhlem pohledu na oběť. Je velmi obtížné stanovit kritéria pro systematické rozčlenění obětí do jednotlivých skupin.

Existují různé poznatky jednotlivých viktimmologů o projevech chování obětí. Jejich kombinací s ohledem na jednotlivé případy může být zvýšena míra přesnosti viktimmologické diagnózy oběti, která je nutná pro sociální pracovníky i ostatní pomáhající profese v přímém kontaktu s oběťmi i pachateli trestných činů.

Dle Jasona nebo Beckera jsou k pronásledování náchylnější ženy, a to zejména přátelské a dobrosrdečné se sníženou sebejistotou.⁸⁴

Mendelsohn rozlišuje šest typů obětí vycházejících z dotazníkových výzkumů s poškozenými a svědky, na základě kterých rozdělil oběti podle míry zavinění na trestném činu. Přihlížel ve své klasifikaci k popisu chování obětí a způsobu života a projev jejich chování spojil s vlastnostmi osobnosti oběti.⁸⁵

a) kompletně nevinná oběť,

⁸¹ TOMÁŠEK, J., 2010. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada Publishing, S. 216.

⁸² VELIKOVSKÁ, M., 2016. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Garda Publishing, s. 168.

⁸³ SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimmologie*. 1. vyd. Liberec: 2003, s. 81.

⁸⁴ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimmologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, s. 56.

⁸⁵ tamtéž s.13-16

- b) *naivní oběť*** – nevědomky udělá něco, co zvyšuje pravděpodobnost, že se stane obětí trestného činu,
- c) *riziková oběť*** – svým způsobem života se vystavuje riziku, že se stane obětí trestného činu (např. u prostitutky je zvýšené riziko znásilnění),
- d) *provokující oběť*** – vyprovokuje sama nebezpečnou situaci, za což nese větší morální zavinění nežli pachatel,
- e) *participující (součinná) oběť*** – oběť je původně pachatelem či agresorem, ale pro okolnosti dojde k její samotné viktimizaci,
- f) *simulující (falešná či klamná) oběť***.

Na základě výzkumu obětí provedeného v Holandsku uvádí Pathé a Mullen, jehož předmětem byly ženy vystavené pronásledování po dobu jednoho měsíce, že řada obětí byla nucena změnit své bydliště, kontaktní údaje, apod., řada těchto obětí popisovala zdravotní obtíže, které následkem pronásledování u nich vyvstaly, některé oběti měly dokonce sklon k sebevražednému jednání.⁸⁶

Obdobné závěry o tom, že oběť byla nucena změnit svůj dosavadní život, a že stalking měla vliv na její zdravotní stav, přinesla rovněž studie L. Sheridana provedená ve Velké Británii. Většina dotázaných obětí uvedla, že byla zaskočena tím, že ji někdo sleduje.⁸⁷

L. Stadlerová se ve své studii zabývala zkoumáním oznamovací povinnosti obětí. Ochotu oznámit chování pachatele ovlivňuje dle jejího zjištění více faktorů, jako

⁸⁶ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, s. 84-85.

⁸⁷ ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014, s. 89.

např. stud oběti, její pocit méněcennosti, strach z následků oznámení či nedostatek informací o možném postupu.⁸⁸

První viktimologický výzkum stalkingu v České republice provedly Imrišková a Podaná. Výzkum probíhal v roce 2012 a 2013 a zúčastnilo se ho 1001 mužů a 1502 žen. Respondenti byli dotazováni, zda zažili, že by je někdo pronásledoval nebo opakovaně kontaktoval a zda se cítili být ohroženi. Z výzkumu vyplynulo, že oběť a pachatel jsou většinou opačného pohlaví a ve 45% se jednalo o stalking ex-partnera. Většina obětí zažila sledování, vyhledávání osobní blízkosti, telefonický nebo e-mailový kontakt, šíření nepravdivých informací, verbální urážky, výhrůžky či fyzické napadení.⁸⁹

Závěrem této podkapitoly lze uvést, že oběti trestného činu nebezpečného pronásledování často trpí v důsledku útoku pachatele až chronickým stresem, depresí, posttraumatickou zátěží, dokonce i psychickými poruchami. Nelze přesně určit, kdo se může stát obětí nebezpečného pronásledování, ale lze vymezit určité vlastnosti, které jsou společné většině obětí. Ohledně pohlaví lze uvést, že obětí je většinou žena, která je nejčastěji pronásledována expartnerem.

6.2 Přístupy k řešení stalkingu

Ke každé oběti je potřeba přistupovat individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem. Cílem je zejména zajištění bezpečnosti oběti a snaha o zastavení stalkingu.

⁸⁸ tamtéž s. 56.

⁸⁹ IMRIŠKOVÁ, R. PODANÁ, Z. *Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu*. Trestněprávní revue. 2014, roč. 13, č. 4, s. 96.

Čírtková⁹⁰ uvádí následující možnosti ukončení stalkingu:

- a) důsledně ignorovat pokusy o kontakt** – tento postoj je nutné udržet, aby si jej pachatel nevysvětlil jako projev zájmu
- b) vyhnout se setkání, jít stalkerovi z cesty** – tento postup je pro oběť často náročný, neboť musí omezit své dosavadní návyky a život, jako např. pracovní prostředí
- c) stalking dokumentovat** – typicky se jedná o archivaci komunikace
- d) stalking zveřejnit, informovat o něm okolí** – oběti by neměly tajit, že jsou pronásledovány, a to z preventivních důvodů, aby stalker nemanipuloval s jejich okolím
- e) hledat pomoc a podporu** – oběti mají často pocit, že danou situaci nelze řešit, správným postupem je vyhledat odbornou konzultaci a pomoc⁹¹

⁹⁰ srovnej s ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada, 2007, s. 124-125.

⁹¹ ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008, s. 89-90.

7 Komparace trestněprávní úpravy trestného činu nebezpečné pronásledování s odpovídající právní úpravou ve vybrané zemi EU – Slovenská republika

Slovenská republika byla jedním z posledních států sousedících s Českou republikou, které nebezpečné pronásledování označily za trestný čin. Trestný čin „nebezpečné prenasledovanie“ byl do trestního zákona začleněn novelou zákona č. 262/2011 Z. z., jež nabyla účinnosti dnem 1. září 2011. Skutková podstata nebezpečného pronásledování se stala součástí deváté hlavy zvláštní části trestního zákona, upravující trestné činy proti jiným právům a svobodám.

Základní skutková podstata nebezpečného pronásledování je zakotvena v § 360a odst. 1 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon (dále jen TrestZ)⁹²:

„Kdo jiného dlouhodobě pronásleduje takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu o jeho život nebo zdraví, život nebo zdraví osob jemu blízkých nebo podstatným způsobem zhoršit kvalitu jeho života tím, že

- a) vyhrožuje ublížením na zdraví nebo jinou újmou jemu nebo jeho osobám blízkým,*
- b) vyhledává jeho osobní blízkost nebo jej sleduje,*
- c) kontaktuje jej prostřednictvím třetí osoby nebo elektronické komunikační služby, písemně nebo jinak proti jeho vůli,*
- d) zneužije jeho osobní údaje za účelem získání osobního nebo jiného kontaktu, nebo*
- e) jej jinak omezuje v jeho obvyklém způsobu života,*

⁹² SLOVENSKÁ REPUBLIKA. Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znění neskorších predpisov. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 4. 2016].

bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.“

Slovenská právní úprava základní skutkové podstaty nebezpečného pronásledování je téměř shodná s českou právní úpravou. Nepatrný rozdíl lze nalézt u následků pronásledování, kdy česká úprava nebezpečného pronásledování požaduje, aby jednání pronásledovatele bylo způsobilé vzbudit v jiném důvodnou obavu, kdežto slovenská úprava uvádí k tomuto následku další alternativu, a to zhoršení kvality života podstatným způsobem. Podstatné zhoršení kvality života se může projevit různými způsoby, zejména zásadní změnou v dosavadním způsobu života, narušením rodinných nebo jiných mezilidských vztahů, způsobením psychického traumatu.⁹³ Dle mého názoru je v tomto ohledu slovenská právní úprava vhodnější, jelikož reaguje na případy, ve kterých jednání pachatele sice nebude způsobilé vyvolat u oběti důvodnou obavu o její život a zdraví, ale přesto pro ni bude natolik závažné než, aby mělo být posuzováno jen jako přešůpek.

Co se týká jednotlivých způsobů provedení uvedených v základní skutkové podstatě nebezpečného pronásledování, dá se říci, že v zásadě odpovídají formám jednání v české právní úpravě. Odlišně potom slovenský trestní zákon upravuje kvalifikovanou skutkovou podstatu nebezpečného pronásledování. Kvalifikovaná skutková podstata je obsažena v § 360a odst. 2 TrestZ, které má následující znění:

„Odnětím svobody na šest měsíců až tři roky bude pachatel potrestán, jestliže spáchá čin uvedený v odst. 1

- *na chráněné osobě,*
- *závažnějším způsobem konání,*
- *ze zvláštního motivu, nebo*

⁹³ KOLESÁR, J. BURDA, E. § 360a. In BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel.* 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 1206.

- *veřejně.*“

K jednotlivým okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby lze uvést následující:

Na chráněné osobě - definice chráněné osoby je obsažena v § 139 odst. 1 TrestZ. Dle tohoto ustanovení se chráněnou osobou rozumí dítě, těhotná žena, osoba blízká, osoba odkázaná,⁹⁴ osoba vyššího věku,⁹⁵ nemocná osoba,⁹⁶ osoba požívající ochranu podle mezinárodního práva, veřejný činitel nebo osoba, která plní povinnosti uložené jí na základě zákona nebo svědek, znalec, tlumočník nebo překladatel. Česká právní úprava je v tomto ohledu mnohem užší, omezuje se pouze na dítě a těhotnou ženu.

Závažnější způsob konání – trestný zákon v § 138 vymezuje závažnější způsob konání jako páčání trestného činu se zbraní, po delší čas, surovým nebo trýznivým způsobem, násilím, hrozbou bezprostředního násilí nebo hrozbou jiné těžké újmy, vloupáním, lstí, využitím tísně, nezkušenosti, odkázanosti nebo podřízenosti, porušením důležité povinnosti vyplývající z pachtelova zaměstnání atd. Opět je tento znak kvalifikované skutkové podstaty obsáhlejší oproti české právní úpravě, která obsahuje pouze spáchání trestného činu se zbraní.

Zvláštním motivem se ve smyslu § 140 TrestZ míní spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování na objednávku, z pomsty, v úmyslu zakrýt nebo ulehčit

⁹⁴ „odkázaná osoba“ – osoba, která svoji výživou, výchovou, hmotným nebo jiným zaopatřením nebo péčí je odkázaná na pachatele (ust. § 127 odst. 9 TrestZ)

⁹⁵ „osoba vyššího věku“ – osoba starší šedesáti let (ust. § 127 odst. 3 TrestZ)

⁹⁶ „nemocná osoba“ – osoba, která v době činu trpí fyzickou nemocí nebo duševní chorobou, bez ohledu na to, zda jen přechodnou, nebo je v dočasné pracovní neschopnosti, jakož i osoba se změněnou pracovní schopností, invalidní osoba, nebo osoba s těžkým zdravotním postižením, přičemž intenzita takové choroby nebo postižení odpovídá těžké újmě na zdraví (ust. § 127 odst. 6 TrestZ)

jiný trestný čin, v úmyslu veřejně podněcovat k násilí nebo nenávisti, se sexuálním motivem atd.

Veřejně - veřejným pácháním lze dle § 122 odst. 2 TrestZ rozumět, pokud je trestný čin spáchán obsahem spisu či jeho rozšiřováním, nebo prostřednictvím filmu, rozhlasu, televize, počítačové sítě nebo jiným obdobně účinným způsobem, nebo před více jak dvěma současně přítomnými osobami.

Slovenský trestní zákon upravuje podobně i výši trestů, neboť za protiprávní jednání popsané v základní skutkové podstatě dle § 360a odst. 1 TrestZ lze pachateli uložit trest odnětí svobody až na jeden rok. Pokud pachatel svým jednáním naplní znaky kvalifikované skutkové podstaty dle § 360a odst. 2 TrestZ hrozí mu trest odnětí svobody na šest měsíců až tři roky.

Z uvedených skutkových podstat českého a slovenského trestného činu nebezpečného pronásledování, jsou na prvý pohled zřejmé jednotlivé shody i rozdíly a s nimi související přednosti, popř. nedostatky. Za nedostatek obou úprav považuji to, že výčet způsobů jednání je taxativní, a tím nedává možnost postihovat nové formy stalkingu, jež se mohou v budoucnu objevit. Naopak pozitivum obou právních úprav spatřuji v nekonkretizování pojmu dlouhodobost. Shodně jako v české právní úpravě je podle slovenského TrestZ dlouhodobost posuzována individuálně, přičemž podle Kolesára a Burdy se však musí jednat minimálně o 3 útoky v rozmezí několika málo dnů.⁹⁷ Dále kladně hodnotím slovenskou úpravu alternativního následku nebezpečného pronásledování, který spočívá ve způsobilosti podstatně zhoršit kvalitu života poškozeného. Tento následek je posuzován subjektivně stejně jako vzbuzení důvodné obavy o život a zdraví oběti nebo její blízké osoby. Kladně rovněž hodnotím zařazení skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování mezi trestné činy proti jiným právům a svobodám s ohledem na skutečnost, že objektem tohoto trestného činu je klidné mezilidské soužití.

⁹⁷ KOLESÁR, J., BURDA, E. § 360a. In BURDA Eduard a kol. *Trestný zákon: komentár*. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 1204 – 1205.

Slovenská právní úprava obsahuje rozsáhlejší výčet znaků naplňujících kvalifikovanou skutkovou podstatu. Jedná se o spáchání trestného činu nebezpečné pronásledování vůči chráněné osobě (dítě, těhotná žena, osoba blízká, odkázaná osoba, osoba vyššího věku, nemocná osoba, osoba požívající ochranu podle mezinárodního práva, veřejný činitel nebo osoba, která plní své povinnosti uložené na základě zákona, svědek, znalec, tlumočník nebo překladatel), dále závažnější formou jednání (se zbraní, surovým či trýznivým způsobem, násilím, organizovanou skupinou, na více osobách a jiné), ze zvláštního motivu (z pomsty, v úmyslu zakrýt nebo ulehčit jiný trestný čin, se sexuálním motivem, z národnostní, etnické nebo rasové nenávisti apod) či veřejně (před více než dvěma současně přítomnými osobami, nebo prostřednictvím rozhlasu, televize, počítačové sítě či uveřejněním v tisku).

8 Charakteristika specifík a celkové situace v Jihočeském kraji ve vztahu k nápadu trestného činu nebezpečného pronásledování

V rámci poslední kapitoly bakalářské práce budou zhodnoceny konkrétní případy nebezpečného pronásledování vycházející ze statistických údajů vedených Krajským ředitelstvím Policie Jihočeského kraje a budou stručně analyzovány konkrétní příklady z rozhodovací praxe soudů v rámci Jihočeského kraje. K tématu stalkingu a aktuální situaci v Jihočeském kraji se vyjádřili někteří advokáti specializující se na trestní právo.

Trestný čin nebezpečné pronásledování je zaznamenáván v policejních statistikách od jeho zavedení do trestního zákoníku, tedy od roku 2010. Tyto statistiky jsou dostupné na webových stránkách Policie ČR a obsahují informace o nápadu trestné činnosti, míře objasněnosti, dále obsahují údaje o tom, zda se pachatelé dopouštěli trestné činnosti pod vlivem alkoholu či jiných návykových látek, zda v souvislosti se spácháním trestného činu nebezpečného pronásledování byla způsobena majetková škoda apod. Je však potřeba brát v potaz skutečnost, že statistika bere v úvahu pouze registrovanou trestnou činnost, nelze tedy tyto údaje vnímat jako absolutní obraz o trestné činnosti páchané v rámci jednotlivých krajů. Přílohu této práce tvoří tabulka obsahující přehled registrované trestné činnosti v jednotlivých krajích od roku 2010 do roku 2018.⁹⁸

S rychlým rozvojem různých technologií, prostředků elektronické komunikace a sociálních sítí souvisí určitý nárůst nápadu trestné činnosti spočívající v nebezpečném pronásledování. Jak uvádí např. advokátka Mgr. Kateřina Vávrová: „Advokacii se věnuji přibližně od doby, kdy se začala tato trestná činnost čteněji objevovat,

⁹⁸ www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx

respektive kdy začala být v konkrétní podobě registrována. Lidé jsou čím dál více zvyklí kromě klasického emailu a SMS zpráv komunikovat prostřednictvím sociálních sítí, různých messengerů apod. Sdělují o svém soukromí řadu konkrétních věcí, často zároveň o celé své rodině a blízkých. To je samozřejmě prostor pro zneužití takových informací. Nemohu však říci, že by v průběhu konkrétních let došlo k nějakému výraznějšímu nárůstu nápadu v porovnání s jinou trestnou činností, tedy alespoň v mé praxi jsem takový trend nezaznamenala. Pokud se mám vyjádřit konkrétněji k případům, které jsem ve své praxi řešila, určitým specifikem v rámci Jihočeského kraje je, že k těmto dochází často v souvislosti s vyhocenými sousedskými spory, které pak mohou vyvrcholit až výhrůžkami ublížení na zdraví nebo usmrcení.“

Stalking však může být také doprovodným jevem při zkrachovalém partnerském vztahu a je to v této oblasti celkem častý jev. To potvrzuje ze své praxe advokát Mgr. František Pohanka: „Přečin nebezpečného pronásledování se prolíná napříč právními odvětvími. Není výjimkou, když v rámci rozvodového řízení vygradují spory mezi manželi natolik, že už spolu nedovedou komunikovat a může docházet i k dlouhodobějším útokům, mnohdy velmi vyostřeným. Často je pak potřeba vnímat právě tu hranici, kdy toto jednání nabývá na takové intenzitě, že se stává skutečně nebezpečným. Je však také důležité upozornit na to, že mnohdy je takové jednání velmi těžko prokazatelné (existuje totiž bezpočet forem, které nemusí být nijak fyzicky zachyceny, jako např. ústně sdělená výhrůžka bez přítomnosti svědka), v opačném případě může být tvrzení, že se takové jednání děje, i zneužíváno. Pokud mohu zmínit nějakou „zajímavou“ formu stalkingu, se kterou jsem se ve své praxi při obhajobě v trestním řízení setkal, tak to bylo nainstalování GPS trackeru se SIM kartou do vozidla bez vědomí majitele. Formy sledování či obtěžování mohou být skutečně velmi rozmanité, může to být například zahlcování emailovými zprávami, zasílání zpráv s vulgárním textem či výhrůžkami nebo záměrná distribuce počítačových virů apod.“

Jako reálný příklad stalkingu v Jihočeském kraji lze uvést mediálně známý případ manželů Malhockých, které po dlouhodobém sledování zavraždil syn Jany Malhocké, Jan Heidinger. Tento čin se stal v roce 2009, tedy před zavedením skutkové podstaty nebezpečného pronásledování. Pachatel v tomto případě trpěl psychickou poruchou – schizofrenií. Vůči své matce a jejímu manželovi se projevoval agresivně a zasílal jim SMS zprávy, které obsahovaly i výhrůžky smrtí. Manželé Malhočtí

opakovaně tuto situaci oznamovali na policii a Okresní státní zastupitelství. Proti Heidingerovi bylo zahájeno trestní stíhání, v rámci kterého bylo znalcem zjištěno, že tento muž trpí duševní poruchou a byla v jeho případě doporučena ústavní léčba. Okresní státní zastupitelství však trestní stíhání odložilo s tím, že by se Heidinger měl léčit ambulantní formou.

V únoru roku 2010 ohrožoval Heidinger manžele Malhocké se zbraní. Malhočtí kontaktovali policii, avšak hlídka, která se na místo dostavila, neučinila nic. Ten den Heidinger svou matku a jejího manžela zastřelil, a to před očima vlastních sester.

Popisovaný případ je tzv. stalkingovou vraždou, tedy vraždou, které předcházelo dlouhodobé pronásledování. Oběti byly atakovány opakovanými výhrůzkami, agresivita pachatele se stupňovala, oběti byly zásadním způsobem omezeny ve svém osobním životě a pachatel v nich vzbudil důvodnou obavu o svůj život a zdraví. Pachatelem byl v tomto případě muž a jeho charakteristika nejvíce odpovídá fixovanému pronásledovateli s psychickými poruchami dle typologie Boona a Sheridana. Lze zhodnotit, že se jedná o velmi nebezpečný typ pronásledovatele, který nedokáže své chování zcela ovládat.

Tato kauza je poměrně specifická i z hlediska typu obětí. Jedná se o vlastního a nevlastního rodiče na rozdíl od typických obětí, kterými je bývalý partner, známá či cizí osoba. Co je u těchto obětí typické, je to, že bezpochyby pociťovaly strach, trpěly depresemi a úzkostnými stavy. Byly omezeny ve způsobu svého života, protože nemohly např. chodit do práce (nemohly vystupovat v divadle, kde byly zaměstnány).⁹⁹

Jsem toho názoru, že pokud by byla pachateli nařízena ústavní léčba, nemusel by tento případ skončit tak tragicky. Alarmujícímu pochybení v postupu OČTŘ napovídá fakt, že policie sama uznala, že nevyužila veškeré prostředky, aby oběti ochránila. Příslušní policisté byly v souvislosti s touto kauzou Okresním soudem v Českých

⁹⁹ KOUDELKA, Š. Stalking. [online]. Televizní pořad České Televize, odvysílaný dne 17. 10. 2010 na ČT2 [cit. 20. 02. 2016].

Budějovicích uznáni vinnými ze spáchání přečinu maření úkolu úřední osoby z nedbalosti. Policisté stručně řečeno celou situaci zlehčovali, dostatečně nezjistili a neprověřili okolnosti učiněného oznámení a neučinili kroky vedoucí k dostatečné ochraně života a zdraví obětí a jejich blízkých osob (dcer).

Následný výběr z judikatury Nejvyššího soudu ČR a rozhodnutí Ústavního soudu ČR popisuje konkrétní případy trestné činnosti spočívající v nebezpečném pronásledování v různých formách, které řešily soudy v rámci Jihočeského kraje:

a) rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 1107/2013 – v tomto případě byl obviněný odsouzen Rozsudkem Okresního soudu v Prachaticích za souběžného spáchání přečinu pomluvy podle § 184 odst. 1 tr. zákoníku, přečinu nebezpečného vyhrožování podle § 353 odst. 1 tr. zákoníku a přečinu nebezpečného pronásledování podle § 354 odst. 1 písm. a), c) tr. zákoníku. Obviněný měl dlouhodobě, pronásledovat poškozenou I. Č., tím způsobem, že ji kontaktoval prostřednictvím SMS zpráv z mobilního telefonu a prostřednictvím e-mailových zpráv, kdy jí vyhrožoval usmrcením a ublížením na zdraví, a dále o jmenované zasílal prostřednictvím e-mailových zpráv nepravdivé údaje do jejího zaměstnání, firmy S., s cílem poškodit její jméno a pověst v tomto zaměstnání tak, aby byla propuštěna, přičemž jeho jednání bylo takového charakteru, že to v poškozené vzbuzovalo vážnou obavu o její život a zdraví a o další budoucnost. Nejvyšší soud v této věci kontatoval, že nebylo dostatečně provedeno dokazování, avšak zásadní pro tuto práci je vyjádření ke skutkové podstatě trestného činu nebezpečného pronásledování, a to: *„Z uvedené skutkové podstaty je patrné, že chrání před obtěžováním tak intenzívním, které již ohrožuje jeho psychickou a v některých případech i fyzickou integritu poškozeného, resp. život. Hranici mezi tím, kdy již jde o škodlivý projev chování, není přitom snadné vždy jednoznačně stanovit a k jejímu překročení může často dojít nenápadným způsobem, kdy pronásledování oběti postupně nabývá na intenzitě a teprve od určitého okamžiku se pro ni stává skutečně nebezpečným. Zcela jistě je však taková hranice překročena v momentu, kdy je z okolností případu zřejmá bezvýslednost snahy pronásledovatele získat přízeň oběti, navzdory tomu však v jejím pronásledování v řádu měsíců až let neúnavně pokračuje. Jde-li o vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu, záleží vždy na konkrétních okolnostech případu vyhrožování ublížením na zdraví nebo jinou újmu, zejména na tom, jaká*

byla povaha a nebezpečnost výhrůžek, jak se pachatel při výhrůžkách choval, jaké byly jeho fyzické, duševní i osobnostní charakteristiky, jak jimi byl zasažen poškozený a jeho širší okolí apod. Výhrůžka musí být provedená nedovoleným způsobem a prostředky, musí být vážně míněna a musí být zaměřena na ublížení na zdraví. Důvodná obava zde vyjadřuje stav poškozeného, který je objektivně způsobilý vyvolat u něj vyšší stupeň obav, úzkosti nebo jiného tísnivého pocitu ze zla, jímž pachatel působí na poškozeného, přičemž však není nutné, aby byl takový pocit v poškozeném skutečně vyvolán. Dlouhodobostí se u tohoto přečinu rozumí přinejmenším několik vynucených kontaktů pachatele s poškozeným nebo pokusů o ně, které zároveň musí být způsobilé vyvolat v poškozeném důvodnou obavu. Za vytrvalý kontakt prostředky elektronické komunikace ve smyslu § 354 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku se považuje zejména opakované zasilání nevyžádaných e-mailových zpráv (často s vulgárním nebo agresivním obsahem), zahlcování elektronické pošty nevyžádanými zprávami, záměrná distribuce počítačových virů, opakované vzkazy, nevyžádaná volání jak na mobilní telefon, tak na pevnou telefonní linku apod. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2011, sp. zn. 8 Tdo 1082/2011, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, roč. 2011, sešit 79, pod č. T 1424).“

b) rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 3 Tdo 776/2017 – v této kauze se jednalo o pachatele muže, který v rámci svého bydliště opakovaně slovně napadal svou sousedku, monitoroval její příchody a odchody, venku na ní pokřikoval vulgarismy, pronásledoval jí vozidlem a svítil v nočních hodinách do oken baterkou. Poškozená se v důsledku tohoto jednání bála vycházet ven a měla strach o sebe a své příbuzné. Jako tomu bylo v předchozím případě, jedním z argumentů obviněného bylo, že soud nedostatečně zohlednil zásadu subsidiarity trestní represe.

c) rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 4 Tdo 1620/2016 – v tomto případě byl obviněný M. V. uznán vinným přečinem nebezpečného pronásledování kterého se dopustil tím, že „v době od 1. 5. 2014 do 23:00 hodin dne 11. 1. 2015 zaslal L. Z., nejméně 35 dopisů a z mobilního telefonu na číslo jí zasilal SMS zprávy ve frekvenci nejméně 3 za noc nejméně 6 dní v týdnu, ve kterých se vyznával z citů vůči její osobě, přičemž dne 9. 1. 2015 jí zaslal SMS zprávu s textem „...lžeš jako když tiskne a já tě mám už

také plné zuby, ty jsi mě řekla, že mě chceš uškrtit, to já tebe také, už to mám v plánu děle, když tě nemohu mít já, tak už nikdo, dobře, dostanu za vraždu 20 let, ale už budu mít v lochu klid, že jsem se zase zamiloval do holky, a ta se mnou vorala jako mys, ale oni mě zavřou na psychiatrii, protože se léčím a já jim řeknu, že to byl hlas, co mě naváděl, to už jsem měl a za rok mě pustí“, dále dne 11. 1. 2015 kolem 23:00 hodin ji fyzicky napadl v P., Z. N. na chodbě domu, kde ji udeřil otevřenou dlaní do tváře a rukama ji držel za krk, avšak žádné zranění jí nezpůsobil, čímž však u L. Z. vzbudil důvodnou obavu o život a zdraví.“

d) rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 94/2017 – zde měl pachatel pronásledovat oběť tak, že ji dlouhodobě sledoval, vyhledával ji, fyzicky se jí dotýkal a otíral se o ni, postával v nočních hodinách před jejím domem, nabízel jí pohlavní styk, čímž vyvolal v oběti obavu o její život a zdraví, přivodil jí psychické problémy a byla nucena omezit se v běžném způsobu svého života.

e) Usnesení Ústavního soudu ČR IV. ÚS 1543/18 – v této věci se jednalo o pachatele, který pronásledoval svou bývalou přítelkyni, a to opakovanými telefonáty, SMS zprávami, vyhledával s ní osobní kontakt a přesvědčoval ji o znovuoobnovení vztahu.

Z dříve učiněné charakteristiky vyplývá, že stalking se nejčastěji objevuje u bývalých partnerů, přičemž pachatel je častěji mužského pohlaví. Z policejní statistiky lze uvést např. tyto případy, které byly uveřejněny z činnosti policejního orgánu – Krajské ředitelství Policie Jihočeského kraje:

a) „České Budějovice - "Stalkerovi" teď hrozí pobyt za mřížemi.

Ze spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování viní českobudějovičtí kriminalisté 45letého muže. Podezřelý muž se protiprávního jednání dopouštěl tím, v době od března letošního roku do současné doby své bývalé partnerce (25) opakovaně prostřednictvím SMS zpráv, ale i telefonicky vyhrožoval ublížením na zdraví a dokonce i fyzickou likvidací. Svou oběť pronásledoval a omezoval ji v běžném způsobu života. V důsledku popsaného jednání se poškozená dostala do velmi složitých životních situací. Českobudějovickým kriminalistům se podařilo pachatele zadržet a jeho nezákonné praktiky prokázat. Pohnutky ke svému agresivnímu jednání bude muset útočník vysvětlovat před

soudem, kde mu mimo jiné, v případě prokázání viny, hrozí trest odnětí svobody v délce trvání až jednoho roku. (15. Srpna 2012)“

b) „Písek – Protivín – Muž dlouhodobě pronásleduje bývalou partnerku.

V úterý 6. října sdělili protivínští policisté podezření ze spáchání trestného činu nebezpečného pronásledování muži z Protivína. Měl totiž dlouhodobě již od prosince loňského roku pronásledovat svou bývalou partnerku. Posílal jí zprávy, telefonoval a vyhledával její blízkost. Při tomto kontaktu měl být vulgární, ženě nadávat i vyhrožovat újmou na zdraví. Žena se obrátila na policisty koncem září letošního roku. Policisté případ zpracovali ve zkráceném přípravném trestním řízení a do dvou týdnů by se měl dostat před soud. (7. října 2015)“

c) „České Budějovice - Muž obtěžuje bývalou přítelkyni.

Na policisty z obvodního oddělení České Budějovice se obrátila mladá žena s tím, že jí pronásleduje bývalý partner. Nejméně od července dosud ji opakovaně vyhledává, sleduje ji na cestě z domova do jejího zaměstnání. Neustále se s ní snaží komunikovat, opakovaně ji verbálně i přes elektronickou komunikaci vulgárně uráží. Stále se dožaduje její pozornosti, osobního setkání a obnovení vzájemné komunikace, případně i partnerského vztahu. Poškozená však jakýkoliv kontakt s mužem odmítá, nepřijímá hovory, komunikaci si blokuje. Přes její žádost však muž stále pokračuje ve svém konání a dopouští se tak protiprávního jednání. Policisté jej podezřívají z trestného činu nebezpečného pronásledování. (10. října 2018)“

V České republice existuje několik organizací, které pomáhají obětem trestné činnosti. Jednou z nich je Bílý kruh bezpečí (BKB), který se mimo jiné věnuje konkrétně problematice nebezpečného pronásledování. Právě také BKB se před rokem 2010 aktivně zasazoval o to, aby tento trestný čin byl do trestního zákoníku zařazen, neboť do té doby neexistovala žádná jednotná právní úprava ani metodika pro postup, kdy dochází k takovému protiprávnímu jednání. V rámci Jihočeského kraje se ke zkoumané problematice vyjádřila vedoucí pobočky BKB v Českých Budějovicích Ing. Lucie Kozlová, Ph.D., a to v souvislosti s aktuální situací v období karanténních opatření, podle ní „obecně vzrostla četnost domácího násilí a fyzického napadání, psychického týrání a stalkingu, přičemž důvodem je to, že současná situace vede

ke zvýšenému napětí“. Bohužel v této době je BKB omezen právě v možnosti osobních konzultací, tady pomoc obětem je značně ztížena. BKB na svých stránkách informuje o trestném činu nebezpečného pronásledování, co je jeho obsahem a jak se stalkingu vyhnout.¹⁰⁰

¹⁰⁰ www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/

Závěr

Jak vyplývá z konkrétních příkladů uvedených v bakalářské práci, stalking (trestný čin nebezpečné pronásledování) je velmi nebezpečné jednání, na které by mělo být průběžně upozorňováno. Je důležité poukazovat na skutečné příklady tohoto jevu a reagovat na jednání konkrétních pachatelů a poskytnout tak zároveň obětem tohoto jednání pomoc a návod, jak se proti němu účinně bránit.

Autorka práce dospěla k závěru, že existuje mnoho variant stalkingu (trestného činu nebezpečné pronásledování) a současně i množství faktorů, které ovlivňují jednání pachatele a následnou reakci oběti. Na základě dosavadní praxe však lze řadu aspektů předem odpozorovat a zvolit tak nejúčinnější postup, jak se jednání stalkera bránit, případně jak jeho dopady zmírnit. Důležitá je také prevence, která spočívá mimo jiné v podrobné informovanosti. Oběti musí co nejvíce cítit podporu rodiny a společnosti a nebát se sdělit, v jaké pozici se nacházejí.

Co se týče návrhů de lege ferenda, určité upřesnění by bylo dle názoru autorky práce vhodné, pokud jde o zákonný znak **dlouhodobosti**. Judikatura Nejvyššího soudu ČR by mohla v tomto ohledu být respektována při precizaci znění formulace skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování, konkretizace by se měla týkat trvání protiprávního jednání a minimálního počtu útoků v uvedené době. Autorka práce shledává za nedostatečnou dosavadní výši **trestu odnětí svobody**. V porovnání s tím, co musí oběti mnohdy vytrpět, a jak závažné pro ně mohou být následky jednání pachatele, se jeví výše trestní sazby neadekvátní. Zároveň autorka navrhuje rozšíření kvalifikované skutkové podstaty trestného činu nebezpečné pronásledování po vzoru slovenské právní úpravy a do úvahy dává rovněž zařadit mezi vyvolaný následek pokus o sebevraždu.

Cílem této bakalářské práce bylo poskytnout ucelený pohled na problematiku stalkingu, přičemž akcent práce byl autorkou věnován skutkové podstatě trestného činu nebezpečné pronásledování. Závěrečná část práce pojednává o stalkingu v Jihočeském kraji, ve které je mimo jiné popisován mediálně známý případ stalkingové vraždy. Tato kauza je významná tím, že k ní došlo krátce před zavedením skutkové podstaty

trestného činu nebezpečného pronásledování do trestního zákoníku. Průběh tohoto případu je dokladem nezbytnosti následné trestněprávní úpravy a je ukázkou toho, jak trestní může být pochybení, pokud není k dispozici ucelená metodika pro řešení této vyhrocené situace.

Tato bakalářská práce může být svým obsahem pomůckou pro poradenskou a konzultační činnost různých organizací, které pracují s oběťmi trestné činnosti. Zejména kapitola 5 této práce může obětem pomoci lépe odhalit formu jednání pachatele, orientovat se v jeho osobnosti a zvolit adekvátní obranu, kterou by mohlo být trestní oznámení.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

BRAN, N. *Stalking*. London, 2006.

BUSKOTTE, A. *Z pekla ven, žena v domácím násilí*. Brno: Computer Press a.s., 2008

ČÍRTKOVÁ, L. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada, 2008.

ČÍRTKOVÁ, L. *Psychologické poznatky k nebezpečnosti pronásledování (stalking)*, Kriminallistika, 2004, roč. 37, č. 4

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o. 2004

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2., upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2009

ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 3. upr. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk s.r.o., 2013

ČÍRTKOVÁ, L. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014

ČÍRTKOVÁ, L., VITOUŠOVÁ, P. *Pomoc obětem (a svědkům) trestných činů*. Praha: Grada, 2007

DRESSING, H. MAUL-BACKER, H. GASS, P. *Posuzování stalkingu z kriminalistického a psychiatrického hlediska*. Trestněprávní revue 10/2007

GRIVNA, T. MĚSÍČKOVÁ, L. *Stalking a jeho právní výklad*. E-bezpečí, 2009

IMRÍŠKOVÁ, R., PODANÁ, Z., *Prevalence a charakteristiky stalkingu v České republice: výsledky viktimologického výzkumu*. Trestněprávní revue 4/2014

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 1. vyd. Praha: Leges, 2009

- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 1. vyd. Praha: 2009
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 3.vydání. Praha: Leges, 2013
- JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vydání Praha: Leges, 2016
- KOLESÁR, J. BURDA, E. § 360a. In BURDA, Eduard a kol. *Trestný zákon: osobitná část. Komentár. II. diel*. 1. vydanie. Praha: C. H. Beck, 2011
- KOPECKÝ, K. *Stalking a kyberstalking: Nebezpečné pronásledování*. Olomouc, 2010
- KORBEL, František; ŠÁMAL, Pavel. Změny trestního zákoníku a návrh postihu "stalkingu". *Státní zastupitelství*. 2008, roč. 6, č. 7 – 8
- LEHKÁ, H. *Domácí násilí - vybrané trestněprávní problémy*. Brno, 2008. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Fakulta právnická, 2008-03-30.
- MULLEN, P. E., MacKENZIE, R. *Assessing and managing. Risk in Stalking situation*. Frankfurt, 2004
- NOVOTNÝ, O. *Skutková podstata trestného činu*. In ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014
- NOVOTNÝ, O. et. al. *Trestní právo hmotné - zvláštní část 2*. 6. přepracované vydání. Praha. Wolters Kluwer Česká republika. 2010
- PAVLOVSKÝ, P. a kol. *Soudní psychiatrie a psychologie*. Praha: Grada. 2009
- ŘÍHA, J. *Nebezpečné pronásledování* In JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo hmotné*. 5. vyd. Praha: Leges, 2016
- SOCHŮREK, J. *Nástin vybraných problémů viktimologie*. 1. vyd. Liberec: 2003
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7.vydání.Praha: Wolters Kluwer, 2014
- ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník I: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009.

- ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník II. Komentář*. 2. vyd. Praha: C.H. Beck, 2012.
- ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní právo hmotné*. 7. přeprac. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2014
- ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck. Velké komentáře., 2012
- TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie: Jak studovat zločin*. Praha: Grada Publishing, 2010
- VACEK, J. *Velké psychiatrické případy*. 1. vydání. Praha: Paseka, 2001
- VÁLKOVÁ, H. *Česká podoba stalkingu podle § 354 TZ v širších než jen trestněprávních souvislostech*. Trestněprávní revue. Praha: roč. 2009, č. 9.
- VÁLKOVÁ, H. *Proč by neměl chybět v novém Trestním zákoníku Stalking*. In
- VANDUCHOVÁ, M. GŘIVNA, T. *Pocťa Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: Wolters Kluwer, 2008
- VELIKOVSKÁ, M. *Psychologie obětí trestných činů*. Praha: Garda Publishing, 2016
- VISINGER, R. *Jak postihovat stalking? Zamyšlení nad novou právní úpravou*. Trestněprávní revue, roč. 8, č.11, 2009

Elektronické zdroje

www.policie.cz/statistiky-kriminalita.aspx

www.bkb.cz/pomoc-obetem/trestne-ciny/nebezpecne-pronasledovani/

www.nsoud.cz

Legislativní dokumenty a judikatura

Rakousko – účinnost novely trestního zákona od 1. července 2006 (§ 107a StGB).

Spolková republika Německo – účinnost novely trestního zákona od 1. ledna 2007 (§ 238 StGB).

Usnesení Ústavně právního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR ze dne 19. 6. 2008. Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR

Usnesení NS ČR sp. zn. 7 Tdo 947/2016 ze dne 17. 8. 2016

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky. In: Beck-online [online právní informační systém] Nakladatelství C.H. Beck.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 01. 2016. Sbíрка soudních rozhodnutí a stanovisek, Česká republika, 2015 [cit. 2019-02-03], Spisová značka 3 Tdo 1594/2015

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 1107/2013

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 3 Tdo 776/2017

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 4 Tdo 1620/2016

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR 8 Tdo 94/2017

Usnesení Ústavního soudu ČR IV. ÚS 1543/18

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a o řízení proti nim

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (zákon o obětech trestných činů)

Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon, v znení neskorších predpisov. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 20. 4. 2016].

Ostatní zdroje

KOUDELKA, Šimon. Stalking. Televizní pořad České Televize, odvysílaný dne 17. 10. 2010 na ČT2

Seznam zkratek

TrestZ	Trestný zákon
PřZ.....	Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích
PČR	Policie České Republiky
č.	číslo
EU	Evropská unie
např.....	například
odst.....	odstavec
tzv.	takzvaně
tj.	to jest
Sb.	sbírka zákonů
Písm.	Písmeno
BKB	Bílý Kruh bezpečí

Přílohy

Tabulka č. 1 znázorňující počet případů nebezpečného pronásledování v rámci jednotlivých krajů od roku 2010 do roku 2018:

<i>Jednotlivé kraje</i>	<i>Oznámeno</i>	<i>Objasněno</i>
Hl. město Praha	633	377
Středočeský kraj	488	349
Jihočeský kraj	279	218
Plzeňský kraj	166	134
Ústecký kraj	428	325
Královéhradecký kraj	170	123
Jihomoravský kraj	409	292
Moravskoslezský kraj	572	423
Olomoucký kraj	180	145
Zlínský kraj	174	135
Kraj Vysočina	151	118
Pardubický kraj	152	114
Liberecký kraj	203	154
Karlovarský kraj	144	135
ČR Celkem	4149	3042
Z celé České republiky v Jihočeském kraji oznámeno celkem 6,72%, z čehož bylo v tomto kraji objasněno 78,13%.		